

Svazek 69.

SBORNÍK SVĚTOVÉ POESIE

VYDÁVÁ

**ČESKÁ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.**

ROČNÍK VIII.

TŘÍDA IV.

ČÍSLO 8.

TARAS H. ŠEVČENKO:

VÝBOR BÁSNÍ.

PŘELOŽILA

RŮŽENA JESENSKÁ.

**NAKLADATELSTVÍ ALOIS WIESNER KNIHTISKÁRNA.
V PRAZE.**

SBORNÍK SVĚTOVÉ POESIE

VYDÁVÁ

ČESKÁ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

číslo 69.

TARAS H. ŠEVČENKO:

VÝBOR BÁSNÍ.

NAKLADATELSTVÍ ALOIS WIESNER KNIHTISKÁRNA.
V PRAZE.

TARAS H. ŠEVČENKO:

VÝBOR BÁSNÍ.

PŘELOŽILA

RŮŽENA JESENSKÁ.

NAKLADATELSTVÍ ALOIS WIESNER KNIHTISKÁRNA
V PRAZE.

PAMÁTCE

FRANTIŠKA ŘEHOŘE.

TARAS H. ŠEVČENKO

narodil se 25. února 1814 ve vsi Morincích ve Zvenihorodském újezdě v gubernii Kyjevské. Jeho otec sídlel sice ve vsi Kyrilovce jsa poddaným Němce statkáře Engelhardta, ale oženiv se, byl pánem přikázán do Morince, kde se mu narodil syn Taras. Ale po uplynutí půl druhého roku vrátili se zase do Kyrilovky.

Chudá, stará chata se slaměnou střechou, ale kolem ní daleká snivá Ukrajina chvějící se dumkami a posetá mohylami — to byl první Tarasův svět a z tohoto světa vzrůstá těžce zkoušené dítě nevolnické a od svého osiření žije v dobrodružném potulování; jeho mládí je řetěz proměn a utrpení; ale ať byl žáčkem vesnického dřáčka nebo učněm malíře nebo lokajem panským nebo konečně ve Varšavě a Petrohradě učněm různých malířů, všude prozařuje jeho vrozená energie životní, umělecký temperament a každá perioda jeho pohnutého života nasycuje bohatostí jeho vzácné nadání.

V Petrohradě, kdy za měsíčných nocí bloudíval v parku a obkresloval sochy, vznikly jeho první práce literární. A r. 1837 básník Žukovský a hrabě Vjelhorský zřídili loterii o vykoupení Ševčenka z nevolnictví. Slavný malíř Brjulov k tomu účeli namaloval portret Žukovského. Za získaných 2500 stř. rublů 1838 byl Ševčenko vykoupen.

Navštěvoval pilně akademii a r. 1844 stal se svobodným umělcem-malířem.

»Dýchání svobody vrátilo mým citům čistotu prvních dětských let,« praví Ševčenko. V nadějném mladém malíři nevědouce, vykoupili vlastně velikého národního pěvce, miláčka Ukrajiny, ačkoliv do konce svého života Ševčenko maloval a posvěcený básník nevzdal se umění malířského.

Neboť Ševčenko, Bohem nadaný poeta, který vyrostl z duše Ukrajiny, který poznal, procítil celou trpkost nevolnictví, který žil a dýchal s tím lidem, z něhož vyšel jsa částí jeho těla i duše, ten Ševčenko jediný mohl tlumočiti tak silně a nehledaně a vroucně všecky stesky a bouře a žaly a tužby své Ukrajiny, kozáckého srdce.

»Jeho talent jímal nás všecky originálností a silou, přijali jsme jej s účastenstvím a upřímnou radostí,« praví o něm Turgéněv.

Písně Ševčenkovy jsou horoucí výkřiky, vzdechy a melodie té ukrajinské »kobzy« (hudební

nástroj podobný guitaře, mající mnoho strun, na něž se hraje dřívkem nebo brkem). Hudebníci nazývají se »kobzaři«, jsou to obyčejně slepci cestující po Malé Rusi, již hrají na kobzu zpívajíce národní písňě.

Ševčenko nazval písňě své »Kobzar«. Jím zrodil se Ukrajině nesmrtelný národní pěvec.

Velikými poety ruskými bylo mu rozuměno, byl jimi přijat přátelsky.

Ještě Turgéněv o něm píše:

»Ševčenko činil dojem drsného, příkrého, mnoho zkoušeného člověka s mnohým zápasem na dně duše; těžko přístupného cizímu oku s prosvítáním dobroty a veselosti. Humoru, žertu — nikdy v něm nebylo. Jednou jen — vzpomínám — četl mi překrásné verše: »Večer« tak prostě upřímně, sám byl dojat a dojal všecky. Celá jiho-ruská zádumčivost, měkkost a jeinnost, poetičnost jasně vystupovala na povrch. Byla to povaha prostá, neobyčejná, byl to poeta a patriot!«

Polonský praví o Ševčenkovi:

»Byl demokrat ne teorií, ne pohlížením na život, ale demokrat náтурou, jinak by nebyl dal takový pravý výraz dumkám maloruským, které jej tak karakterisovaly! Posledně mne navštívil Ševčenko v rozrušené náladě v podvečer: vzpomínal svého děctví, své rodiny, jež byla ještě v poddanství,

skřípal zuby, plakal, konečně tak pěstí o stůl tloukl, že číše s čajem spadaly a rozbily se. Nemohl jsem jej upokojiti, tak nenáviděl porobu.«

Taras H. Ševčenko zemřel dne 26. února 1861.

Omezila jsem se zde na několik jen málo slov, životopis Ševčenkův vyžadoval by místa celé knihy a byl by zajímavou studií.

Výbor jeho básní překládala jsem s úmyslem předložiti naší veřejnosti ještě II. díl básní, tedy nepovažuju práci svoji za ukončenu.

Vděčně vzpomínám přátelské ochotné pomoci, které se mi dostávalo od zvěčnělého Františka Řehoře, a za vlídné pokyny a za ocenění mé práce spisovatelem panem Ivanem Frankem vřele děkuji.

V Praze v lednu 1900.

Růžena Žesenská.

J

Dumy moje . . .

Dumy moje, dumy moje!
 Těžko je mi s vámi!
 Proč truchlíte na papíře
 řadou za řadami?
 Proč vás vítr nerozvanul
 v step, jako prach letí,
 a zlo proč vás neuspalo
 jako svoje děti?

Neštěstí vás na svět pro smích porodilo,
 proč vás nestopily slzy, co jich bylo?
 Nezanesly v moře, nerozvlhly polem?
 Na můj žal by lidé nemohli se ptát,
 nemohli, proč osud proklínám tu s bolem,
 proč se nudím světem? . . . »Nemá co dělat«,
 neřekli by pro smích . . .

Květy, moje děti!

Proč jsem vypěstil vás? Proč vás mám tak rád?
 Uslyším-li jedno srdce zakvíleti
 v celém světě, jak já s vámi plakal? — Snad!
 Snad se najde dívčí srdce,
 temné oči — sníce,
 jež zapláčou, dumy, s vámi,
 nažádám si více.
 Jedna slza z očí tmavých

všecky pány vzdá mi,
 dumy moje, dumy moje,
 těžko je mi s vámi!
 Za tmavý zrak blýskající
 v černých brvách skrytý
 srdce mé se rvalo, smálo,
 vylévalo city,
 vylévalo jak umělo:
 a za noci stínů
 v zeleném višňovém sadu
 pro lásku dívčinu,
 pro stepi a pro mohyly,
 jež jsou v Ukrajině,
 srdce mřelo, i nechtělo
 zpívat ve cizině;
 nechtělo kozáky v sněhu
 v lese pohromadě
 s bunčuky*) a bulavami**)
 volat ku poradě . . .
 Ať v kozácké Ukrajině
 duše uvítají,
 tam široko, tam veselo
 od kraje ke kraji,
 jak svoboda, jež minula — —

*) Bunčuk — odznak a důstojnost kozáckých plukovníků.

**) Bulava — odznak kozáckých hetmanů.

Dněpr široký — moře,
step a step, a kvílí prahy
hroby, rovny hoře:
Zrodila se tam kozácká
vůle, harcovala,
tam Tatary kdys a šlechtou
pole osívala,
osívala těly pole
až dost měla zase,
odpočala, a vyrostla
mohyla v tom čase,
nadní jako černí strážci
orli poletují,
a o ní kobzaři dobrým
lidem prozpěvují,
všecko pějí, co se stalo
slepí ubožáci,
ale vtipní . . . A má . . . a má
řeč se v slzách ztrácí,
slzy jen pro Ukrajinu,
slov já nemám ani,
a ta bída? Dosti o ní!
Kde kdo, toho zraní!
A pak ten, kdo jen se dívá
na lid duší svojí,
peklo jen má na tom světě,
v onom . . .

Starostí svou
 nepřivolám sobě štěstí,
 po němž marně toužím,
 nechat bědy žijí tři dny,
 já jich neusoužím,
 přechovávám lítou zmíji
 kolem srdce svého,
 aby vrazi netušili
 zla tu vítězného . . .
 Nechat dumka jako vrána
 lítající kráče,
 a srdíčko jak slavíček
 štěbetajíc pláče
 tajně, — lidé nezvědí to,
 tak se nevysmějí . . .
 Nestírejte slzy moje,
 ať se jenom lejí,
 cizí pole polívají,
 dnem je — nocí kropí,
 dokud oči nezasypou
 cizím pískem popi . . .
 Tak to je . . . a co jen dělat!
 starosti jsou plané,
 kdo sirotky nenávidí,
 potrestej ho, Pane!
 Dумы мои, думы мои
 цветы, мои дети,

rostly jste mi, vykvetly jste,
kdo vás bude pěti?
V Ukrajinu jděte, děti,
v naši Ukrajinu,
sem tam bluděte, sirotkové,
a já tady zhynu.
Tam najdete vřelá srdce,
slova přelaskavá,
privítá vás pravda čirá,
a snad taky — sláva! . . .

- Přivítej, matičko milá,
Ukrajino moje,
děti moje nerozumné
jak děťátko svoje!

K čemu jsou mé brvy černé . . .

K čemu jsou mé brvy černé?
K čemu tmavé zraky?
K čemu mladá dívčí léta
veselá jsou taky?
Moje dívčí mladá léta
marně zapadají,
oči pláčou, černé brvy
větrem oprchají.
Jako ptáček bez svobody

srdce samo vadne,
k čemu je mi krása moje?
Štěstí nemám žádné!
Těžko je mi sirotkovi
na tom světě žít:
lidé moji jsou jak cizí,
s kým mám hovořiti?
Nemám koho zeptati se
proč pláč oči souží,
nemám komu pověděti,
po čem srdce touží.
Proč srdcečko jak holoubek
vrká ve dne v noci;
nikdo se ho nepozeptá,
nezná odpomoci.
Cizí lidé neptají se,
proč se taky ptáti?
Ať sirotek jenom pláče,
ať svá léta tratí.
Plač, ty srdce, plačte, oči,
než vás spánek ztiší
hlasitěji, žalostněji,
ať to větry slyší,
by to nesly větry bujně
za modravé moře
snědému a nevěrnému
pro bezměrné hoře!

Teče voda v siné moře . . .

Teče voda v siné moře,
více nevytéká,
hledá kozák lepší osud,
a marně naň čeká.

Šel, kam oči v svět ho vedly,
bouří siné moře,
bouří srdce kozákovo,
mluví k němu hoře:

»Kam odcházíš nezeptav se?
Zanechal jsi komu
otce, stařičkou svou matku,
mladou dívku k tomu?

«V cizině jsou jiní lidé, —
těžko s nimi žít!

Nebude s kým poplakati,
s kým pohovořiti.~~s~~
Sedí kozák tam na břehu,
bouří siné moře,
myslil, že ho potká štěstí,
potkalo však hoře.

A jeřábů celý řetěz
domů se již vrací,
pláče kozák, — jeho cesta
pod trním se ztrácí.

Větre bujný . . .

Větre bujný, větre bujný!
 S mořem hovoříváš,
 vzbud je siné, zahraj si s ním,
 ptej se, když s ním dlíváš!
 Ono ví, kde je můj milý,
 vždyť ho nosívalo,
 ono poví — siné moře,
 kam ho asi dalo,
 a jest-li ho utopilo,
 rozbij siné moře!
 Půjdu hocha svého hledat,
 utopím své hoře,
 utopím já neštěstí své . . .
 Najdu-li ho, k jeho srdci
 přízehnu se v bolu
 pak, ty vlno, za větérkem
 unášeji nás spolu!
 Je-li milý tam na břehu, —
 větre, ty s ním dlíváš,
 kudy chodí? A co dělá?
 Vždyť s ním hovoříváš.
 Jestli pláče — zapláču si,
 když ne — zpívat budu,
 jestli zhynul černobrvý,
 zhynu ve svém trudu.

Tehdy zanes moji duši
 tam, kde je můj milý,
 a červenou kalinu — mne
 zasad' u mohyly.

Bude lehčej' v cizí zemi
 sirotku se spáti,
 bude nad ním jeho milá
 jako kvítek státi.

Květem nad ním kalinovým
 rozkvetu tam v dálí,
 by nežehlo cizí slunce,
 lidé nešlapali.

Večer vždycky zatruchlím si,
 popláču si z rána,
 vyjde slunce, setru slzy
 nikým nepoznána.

Větre bujný, větre bujný!
 S mořem hovoříváš,
 vzbud' je siné, zahraj si s ním,
 ptej se, když s ním dlíváš!

Topol.

Po doubravě vítr věje,
 po poli se honí,
 a na kraji cesty topol

až ku zemi kloní.
 Kmen vysoký, list široký,
 komu svěží kyne?
 Kolem pole jak to moře
 široké a siné.
 Čumák jde a vzhledne k němu,
 a zas hlavu schýlí,
 a s píšťalkou pastýř ráno
 sedne u mohyly,
 vzhledne k němu — srdce bolí:
 bylinky tu žádné!
 Jen ten topol jak sirotek
 v cizí zemi vadne!

Kdo vypěstil tenký, štíhlý,
 aby vadnul v stepi?
 Pospěšte sem, dívky, zpívá
 o tom kobzar slepý!

Měla ráda dívka hocha,
 srdce k srdci vinul,
 milovala, nespoutala,
 odešel a zhynul.
 Netušila opuštění,
 proto milovala,
 netušila, že tam zhyne,
 proto nespoutala.
 Nebyla by pro vodu s ním

pozdě chodívala,
nebyla by do půlnoci
pod vrbou s ním stála ;
ale vědět! . . .

I to zlé je
napřed všecko znáti,
co nám v světě usouzeno . . .
neradno se ptáti!
Neptejte se po osudu! . . .
Srdce samo poví
koho milovat, — ať zvadne,
pod chladnými rovy.
Ne na dlouho, černobrvky,
lesklé oči máte,
bílé líčko červená se,
nedlouho, mé zlaté.
Do poledne, — a pak vadne,
brvy oprchají,
milujte se, radujte se
jak srdíčka ždají.

Slavíček si zaklokočá
v luhu na kalině,
kozáček si prozpěvuje
bloudě po dolině.
Zpívá si, až z chaty vyjde
černobrvá milá,

a on se jí zeptá tiše:
 »Zas tě matka bila?«
 Zastaví se, obejmou se,
 a slavíček pěje,
 poslouchají, rozejdou se,
 radost se z nich směje.
 Nikdo, nikdo neviděl jich,
 nikdo tedy nedí:
 »Kde jsi byla, cos dělala?«
 On a ona vědí . . .
 Milovala, objímala
 až srdíčko mřelo:
 tušilo svůj smutný osud,
 bránit neumělo.
 Nebránílo — a teď ona
 vrká ve dne, v noci —
 holubička bez holoubka,
 sama — bez pomoci.

Slavíček už neklokočá
 v luhu nad vodami,
 nezpívá si černobrvá
 stojíc pod vrbami;
 nezpívá si — jak sirotek
 v bílém světě mizí:
 bez milého otec, matka —
 jsou jak lidé cizí;

bez milého slunce svítíc —
 jako vrah se směje;
 bez milého — svět je hrobem, . . .
 v němž se srdce chvěje.

Minul rok a minul druhý,
 kozák nejde domů,
 ona vadne jak kytička,
 co je potom komu!
 »Proč ty vadneš, dcero moje?«
 máť se nezeptala,
 starého a bohatého
 dceři namlouvala.
 »Vezmi si ho! Dcero, čas je
 vdát se,« velí máti,
 »bohatý je, sám jediný,
 budeš panovati!«
 »Netoužím já panovati,
 neposlechnu mámu!
 Po ručníkách, jež jsem tkala,
 jen mne spusťte v jámu!
 Ať mi popi zazpívají,
 družky pláčou k tomu.
 lehčeji mi v rakvi bude,
 než-li v jeho domu.«

Neslyšela stará matka,
 jednala jak chtěla

vadla, vadla černobrvá,
když vše mlčíc zřela.
Zašla v noci ku vorožce,*)
by jí dala zříti,
jak na světě dlouho bude
bez milého žíti?
»Babičko, má holubičko,
srdce, má matičko!
pověz ty mi čirou pravdu,
kde je mé srdíčko?
Živ je? Zdráv? A má mne přec rád?
nebo »s Bohem dáním«
zapomněl? Ach, pověz o něm,
půjdu v dálku za ním!
Babičko, má holubičko,
co vorožka může,
pověz! neb mne matka provdá
za starého muže.
Srdce mé si v lásce nedá
nedá poručiti,
utopila bych se, žal mi
duši zahubiti!
Není-li živ černobrvý,
učiň, ptáčku milý,

*) Starší ženština, bydlící ve vsi. Věští zvláště dívкам osud, je nedůvěřiva, nikdy neškodí nikomu a tají se svým uměním. (Světozor 1886. Fr. Řehoř,)

bych se domů nevrátila . . .
 těžko mi v té chvíli!
 S námluvčími starý čeká . . .
 Pověz, co se stane! «
 — »Dobře, dcerko, odpočiň si,
 pak splň rozkázané!
 Byla jsem též dívkou kdysi,
 vím jak žalost' skláti,
 minulo to, naučilo
 lidem pomáhati.
 Už před dvěma léty, dcerko
 osud tvůj jsem znala,
 už před dvěma léty proto
 lék jsem přichystala.

I šla stará a pro láhev
 sáhla na polici.
 »Tu máš, div ten vezmi k sobě
 pospěš ke studnici!
 Nežli kohout zakokrhá,
 umyj si tvář svoji.
 Vypij trochu toho léku,
 všecky žaly zhojí.
 Jak vypiješ, běž co můžeš,
 nedbej nic v tom čase,
 neohlížej se, a zastav,
 tam, kdes loučila se.

Odpočiň; — a hle nad hlavou
 uzříš — — měsíc svítí,
 po druhé — pij; nepřijde-li,
 musíš zase pít.

Po prvé, to zase budeš
 jako's byla v loni,
 po druhé — kůň v prostřed stepi
 uslyšíš jak zvoní.

Je-li kozáček tvůj živý,
 přijde okamžitě,
 a po třetí — co se stane,
 nepej se, mé dítě!

Ještě pomni: nekřížuj se,
 neb vše voda zase
 vezme, jdi teď, ohlédni se
 po své loňské kráse.«

Vzala nápoj, pozdravila:
 »Dík babičko milá!«
 Vyšla z chaty: »Jít či nejít?«
 Už se nevrátila.

Šla, umyla se a pila,
 jinou se hned stala —
 po druhé — třetí — jak ze sna
 v stepi zazpívala:

»Plovej, plovej labutěnko,
 v siném moři tiše,

vzrůstej, vzrůstej topolíčku
výš a výš a výše!

Rosti z tenka do vysoka
až do mraků někam,
ptej se Boha, dočkám-li se,
nebo nedočekám.

Rosti, rosti, podívej se
za siné až moře:
na tom břehu je mé štěstí,
na protějším — hoře.

Tam snad milý černobrvý
někde polem kráčí,
a já tady léta ztrácím,
vyhlížím ho v pláči.

Pověz mu to, srdce moje,
že jsem pro smích lidí,
pověz mu, že oči zhasnou,
když ho neuvidí.

Sama chce mne matička má
pod zem tmavou skrýti,
kdo o starou její hlavu
bude péči mítí?

Kdo k ní přijde, pohovoří,
zjasní stáří chvíli?

Matko moje, osude můj!
Bože, Bože milý!
Topole, ach podívej se!

Když se neobjeví,
zaplač před východem slunce,
ať to nikdo neví.

Rosti, srdce, topolíčku,
výš a výš a výše,
plovej, plovej, labutěnko,
v siném moři tiše!«

Tuto píseň černobrvá
v stepi zazpívala,
nápoj činil pravé divy:
topolem se stala.

Nevrátila se juž domů,
hocha nespatriла,
rostla štíhlá do vysoka:
až se v mracích skryla.

Po doubravě vítr věje,
po poli se honí,
a na kraji cesty topol
až ku zemi kloní.

Kouzlo.

Široký Dněpr hučí ~~se~~ v lkání
žalostný vítr zavívá,
vysoké vrby dolů sklání

a vlny jak hory zdvívá.
 A v téže době měsíc bílý
 se objevuje ve mracích,
 jak člun na siném moři chvíli
 se potápí a vyjde z nich.
 Kohouti třikrát nezapěli,
 nikdo se nikde nepohnul,
 sýci se v háji rozkřičeli,
 chvilkami jasan zaskřípnul.

A v tu dobu podle hory
 nedaleko háje,
 jenž se černá nad vodami,
 bílého cos vlaje.
 Snad rusalka vyšla sobě
 hledat svou máti,
 neb snad čeká na kozáčka
 chtíc jej ulehtati?
 Rusalka to nebloudí tam,
 dívčina to chodí,
 sama neví, (je to kouzlo)
 co ji do tmy vodí.

Tak vorožka čarovala.
 by víc netrpěla,
 aby chodíc o půlnoci,
 spala, vyhlížela

kozáčka si mladinkého,
jenž ji zrádně minul,
slíbil, že se zase vrátí,
nejspíše však zhynul.

Kytajkou se nepokryly
kozákovy oči,
aniž jeho bílé líce
dívčí slza smočí:
orel vyňal tmavé oči
na cizím kdes poli,
bílé tělo vlci rvali,
tak ten osud bolí!

Darmo dívka co noc čeká
na miláčka svého,
nevrátí se černobrvý,
nepřivítá jeho,
nerozplete si dlouhý cop,
šátek neovine,*)
ne na lůžko — v rakev lehne,
jak sirotek zhyne!

To je její osud . . . Ó, můj Bože milý!
Proč tak trestáš za to dívku nebohou?
Za to, že tak vřele oči kozákovy

*) t. j. kolem hlavy. Symbolisuje manželství.

milovala? . . . Odpusť vinu nemnohou!
 Nemá otce, matky! Koho má mít ráda?
 Sama je jak ptáček v kraji dalekém!
 Pošli Ty jí štěstí, je tak ještě mladá,
 cizí lidé se jí smějí v srdci svém.
 Je-li holubička v lásce svojí vinna,
 neb je holub vinen, že pod spárem pad'?
 Truchlí, vrká bílým světem v místa jiná,
 lítá, hledá — v dumě tone tisíckrát.
 Šťastná holubička: lítá do vysoka,
 teskně po milém se ptát až v nebe jas,
 komu odpověď sirotek vyčte z oka?
 A kdož jí to řekne a kdo ví to as,
 kde spí její milý: zda-li v temném háji,
 neb napájí koně v bystrém Dunaji*)?
 Nebo ruce jeho jinou objímají
 a ji černobrvou — více neznají?
 Míti orlí křídla, letěla by k němu,
 tam za siným mořem byl by nalezen,
 srdce bouřlivé by tiskla ku živému,
 k mrtvému by v jámu lehla v tichý sen.
 Srdce miluje, však nesvěří se lehce,
 nechce poslechnout, jak Pán Bůh rozkázal:
 ono žíti nechce, ono trpět nechce,
 »trp jen« velí dumka, — působí nám žal.

*) Každá velká řeka.

Ó, můj Bože milý! To Tvá vůle jesti,
to byl její osud, a to — její štěstí!

Tak chodí ona něma v hoři,
široký Dněpr pluje tich,
a vítr pro klid uleh' k moři
stín mraků rozbív černavých,
a měsíc září nebes tajem;
i nad vodami i nad hájem
vše mlčí nad nimi i v nich . . .
Až — hle! Ted' z Dněpru vybíhaly
malé děti se smějící.
»Pojďme se hrát!« se vyzývaly,
»už vyšlo slunce!« (Ostříci
kmit těl a copů: — — dívky znáti!)

.

»Už jste tu všecky?« Volá máti:
Pojďme si shánět večeři!
Poskotačme si, pohrejme
a písničku si zapějme:

»Uch! Uch!
Slaměný jde duch, duch!
Matička mne porodila,
nepokrtěnou odložila,
luno bílá,
sestřičko milá!

Večeřeti pojď ty s námi:
 je tu kozák za travami,
 v ostřici a v rákosí,
 prsten darmo nenosí,
 mladinký je, černobrvý; —
 našly jsme ho u doubravy.
 Sviň nám v poli dlouhou chvíli,
 abychom si pokřepčily!
 Dokud viděmy*) rej tu mají,
 než kohouti zazpívají
 posvít nám! . . . Tam se cos chvěje!
 Pod dubem se něco děje!
 Uch! Uch!
 Slaměný jde duch, duch!
 Matička mne porodila,
 nepokřtěnou odložila.«

Nekřtěňátko se zařehtala . . .
 Háj ozval se — hřmot — křik a zvuk,
 Tak Orda řve. Tak nesmyslně
 letěla k dubu — — ani muk! . . .
 Ztišila se nekřtěňátko,
 a díví se tomu,
 cosi leze po pni vzhůru,

*) Viděma — žena čarodějka, též škodí, mléka ubírá kravám, na pohrabáči jezdí na Lysou horu, zapírá, že je viďmou. (Květy 1889. Fr. Řehoř).

na vrcholek stromu.
 Ach, toť ona dívčina je,
 jež bloudila v snění:
 tak to kouzlo čarodějky
 duši lidskou mění.
 Na vrcholku na větvici
 stojí, stojí v bolesti,
 rozhlíží se na vše strany,
 zase slézá dolů.
 U dubu rusalky mlčky
 čekajíce stály,
 líbaly ji — roztomilou,
 až ji ulíbaly.
 Dlouho, dlouho divily se
 velké její kráse . . .
 Po třetí zní: »kykyryký!«
 Pod vodu šly zase.

Skřivánek si zaštěbetal
 letě k nebes výši,
 zakukala žežulinka
 sedíc v dubu skrýši.
 Slavíček si zaklokotal,
 měsíc v háj se dívá,
 červánky jdou nad horami,
 rolník v poli zpívá.
 Nad vodou se černá háj, kde

Lechů dlely sbory,
modrají se podle Dněpru
mohyly jak hory.

Táhne šelest po doubravě,
šumí vrby husté,
a dívčina pod dubem spí
u silnice pusté.

Tvrdě spí, že neuslyší
jak žežulka kuká,
nezeptá se na své stáří,
zaspí všecka muka.

A v té chvíli od doubravy
kozáček se houpá,
pod ním vraný koník sotva
unavením stoupá.

›Uběh' jsi se, druhu, dnes nám
kyne chvíle sladká,
blízko chata a tam dívka
otevře nám vrátka.

Byla by snad otevřela
jinému, ach, zatím ?
Spěš, vraníku, spěš, vraníku,
ať se domů vrátím ! «

Vzchopil se zas vraník milý,
klopýtá však, padá,
kolem srdce kozák cítí

ovíjení hada.

»Ach, zde dub ten kudrnatý . . .

Ona! Bože milý!

Hle, usnula čekající

na mne v této chvíli.«

Nechal koně a k ní mluví:

»Bože, ty má růže!«

Volá ji a objímá ji . . .

ne, juž nepomůže!

»Proč mne s tebou rozloučili —
s holubičkou smavou?«

Zachechtal se, rozehnal se
na tvrdý dub hlavou!

Děvčata na pole jdou žati,
zpěv jejich mile cestou zněl,
jak pochovala syna máti,
jak Tatar v noci bít se šel.

Jdou. Stojí kůň jak po únavě
pod dubem a blíž u něho
zří dívčinu ležící v trávě
a kozáka s ní mladého.

Zvědava (pravdu zvědět s těží)
jdou kradmo blíž — je polekat,
však uzřela, že mrtvi leží . . .

Lekla se! Jen se v útěk dát!

Přišly družky do doubravy,
slzy utíraly,
přišli švarní hoši s nimi,
hroby vykopali,
přišli popi s korouhvemi,
zazvonila hrana,
dívka s hocem po zákonu
byla pochována.
Nasypali na kraj cesty
dvě mohyly v poli,
koho ptát se, proč už jejich
hlavy nezabolí?
Kozáčkovi zasadili
na hrob javor, jedli,
v hlavách dívky — červenavé
kaliny se zvedly.
By nad nimi zakukala,
žežulka tam letí,
a slavíček přilétá k nim
každé noci pěti,
tluče, klokočá, až vzejde
měsíc nad doubravu,
až rusalky vyběhnou si
z Dněpru pro zábavu

Osnovjanenkovi.

Hučí prahy, měsíc chodí,
jako dříve chodil . . .
Není Siče,* i ten zmizel,
kdo všem vojevodil.
Není Siče! — Rákosiny
u Dněpru se ptají:
»Kam se naše děti děly,
kde se potloukají?«
Čejka v letu naříká si,
snad za dětmi pláče,
slunce hřeje, vítr věje
na tvou step, kozáče!

Na té stepi všude smutně
mohyly se vznáší,
ptají se těch bujných větrů:
»Kde panují naši?
Kde panují, kde hodují,
otálejí oni?
Navratte se! Podivte se!
už se žita kloní,
kde se vaši koně pásli,
tráva šumívala,

*) Sdružení kozáků. Nejslavnější Čortomlycká (Ottův slovník nauč. »Čortomlyk«).

kde se Lechů, Tatarů krev
mořem červenala . . .
Navratte se! « . . .

»Nevrátí se!«

Zahrálo a řeklo siné moře:
»Nevrátí se; ztraceni na věky!« . . .
Pravda moře, pravda siné,
takový jich osud!
Čekaní víc nevrátí se,
spí i volnost dosud. — —
Nevrátí se kozačina,
hetmanů spí sláva,
nepokryjí Ukrajinu
roucha červenavá!
Oloupena sirá pláče,
podle Dněpru dřímá,
těžko, smutno sirotkovi,
a kdo si ho všímá?
Jenom vrah, který se směje! —
Směj se, d'áblův syne,
jen ne příliš, vrahu líty!
Sláva nezahyne,
nezahyne, ale hlásá,
co kde světem letí,
čí je pravda, čí je křivda
a čí jsme my děti!

Naše duma, naše píseň
přežije i činy . . .

To je, lide, naše sláva
sláva Ukrajiny!
Bez zlata a drahokamů,
bez lichotných řecí,
zjevně pravda ta jak velké
boží slovo svědčí.

Pověz, zpívám pravdu, otče,
atamane milý?

Ach, jen kdybych!? . . . Co mám říci?
Nemám ani síly!

K tomu všemu jsou tu v Moskvě
cizí lidé všude.

»Neobrat se k nim,« snad řekneš,
co však z toho bude?

Vysmějí se žalmu tomu,
v němž se slzy třpty,.
vysmějí se! Těžko, otče,
těžko s vrahy žít!

Bojoval bych s Moskalíky,
jenom síla schází!

Zapěl bych, hlas byl, však ten se
v cizích službách zkazí!

A tak to jen zlé a těžké,
otče, býti může.

Bloudím v sněhu, sám si zpívám:

»Oj, ne šumy, luže!« *)

Nehlesnu víc. Však ty, otče,
 jak jsi poznal v zdraví,
 vážen jsi a hlas máš dobrý, —
 tebe lidé slaví,
 o Siči jím zapěj, otče,
 o mohylách v dálí,
 kdy a kterou nasypali,
 koho pochovali,
 o dávných dob mnohém divu,
 co bylo a není.

Nahlas, otče, ať nechtíce
 slyší světem znění:
 co se dělo v Ukrajině,
 proč zhynula sama,
 proč kozácká sláva byla
 v celém světě známa.

Nahlas, otče, orle sivý!
 nechať v pláči hynu,
 nechať vidím ještě jednou
 svoji Ukrajinu,
 ještě jednou nechať slyším
 kterak moře duje,
 jak dívčina pod vrbami

*) Píseň Ukrajinská.

»Hryce« prozpěvuje,
ještě jednou usměje se
srdce ve cizině,
než ulehne v cizí zemi,
v cizí rakve stíně!

Perebenda

Perebenda starý, slepý,
kdo ho nezná z kraje?
Z místa na místo se vleče,
na svou kobzu hraje.
A kdo hraje, tomu lidé
děkují, jej znají,
rozhání jim jejich žaly,
leč svůj světu ztají.
Kolem plotu opuštěný
ve dne, v noci tráví,
nemá chaty v širém světě;
kolem jeho hlavy
osud žertuje, a jemu
nikdo nepomůže,
usedne si, zazpívá si:
»Oj, ne šumy luže!«
Zazpívá si, pomyslí si,
zle je pro sirotu.
Zasteskne si, požaluje
sedě podlé plotu.

Tak je starý Perebenda
 rozmarný v svém pění,
 »o Čalem« si zanotuje,
 v »Horlycu« to změní.
 S děvčaty o »Hryci«, »Wesně«
 píšeň jeho znívá,
 v krčmě s hochy o »Šenkýřce«
 o »Serbině« zpívá.
 S ženatými při hostině
 (kde též tchýně zlá je)
 o »topolu«, »lichu dolu«
 a potom »U háje.«
 Na bazaru »o Lazaru«,
 by to všickni znali,
 smutně, vážně prozpěvuje
 jak »Sič« drancovali.
 Tak je starý Perebenda
 rozmarný v svém pění,
 zazpívá si, zasměje se,
 v slzy to pak změní.

Vítr věje, povívá si
 polem pospíchaje,
 na mohyle kobzar sedí,
 a na kobzu hraje.
 Kolem něho step jak moře
 široké a siné,

za mohylou mohyla je,
 a tam vše jen hyne.
 Sivé vousy, bílé vlasy
 vítr rozechvívá;
 přiblíží se poslouchaje,
 jak si kobzar zpívá.
 Jak se srdce směje, pláčou oči slepé . . .
 poslouchá a věje . . .

By nezvěděl svět

v stepi na mohyle zůstati je lépe,
 aby vítr polem slova roznes' v let,
 ať netuší lidé: »To jsou slova boží!« —
 Srdce s Bohem mluví podlé tužeb svých,
 srdce písni slávu Hospodina množí,
 a dumka kraj světa bloudí v oblacích.
 Jako křídly orla nad oblaka lítá,
 až tam kde se nebe do blankytu svítá,
 na slunci spočine, ptá se ho, kde plane,
 kam zapadá večer, odkud z rána vstane,
 poslouchá, jak moře vede rozhovory,
 »A proč ty jsi něma?« ptá se černé hory.
 A zas k nebi letí . . . smutno dole je mi:
 nemá koutku na té široširé zemi
 ten, kdo všecko poznal, ten, kdo všecko cítí:
 o čem šumí moře, kam jde slunce sníti.
 Jeho v celém světě — nikdo nepřijímá,

jako slunce nebem — sám jde mezi nima.
 Jeho lidé znají, vždyť ho nosí zem,
 a kdyby věděli, že on hovořívá
 s mořem, na mohyle zpívá samoten —
 boží velké slovo lidem k smíchu bývá —
 bláznem by jej zvali, od sebe jej hnali,
 »Necháť zpívá moři«, řekli by: »Jdi jen!«

Dobře jest tak, otče, dobře
 kobzare můj milý,
 že zpívat — rozmlouвати
 chodíš na mohyly.
 Holube můj sivý, chod' jen
 dokud v srdci síly,
 vyzpívej se, aby lidé
 o tom netušili.
 Aby se tě nestranili,
 nepohněvej si je,
 tancuj, brachu, jak pán káže,
 víš, on bohatý je!

Tak je starý Perebenda
 rozmarný v svém pění,
 veselou si zanotuje —
 ve smutek ji změní! >

Ivan Podkova*)

1.

Bylo kdysi — v Ukrajině,
 výstřely jen řvaly,
 bylo kdysi — Záporožci
 dobře vládnout znali.
 Panovali, svobody si
 slávy dobývali,
 minulo vše, — mohyly jen
 z pole vyvstávaly!
 Mohyly ty převysoké
 kam šlo spáti — víte —
 kozákovo bílé tělo
 do kytajky skryté!
 Mohyly ty převysoké
 tmí se jako hory,
 s větrem nyní o svobodě
 vedou rozhovory.
 Svědek slávy poděděné
 s větrem hovořívá,
 a vnuk kosu nese v rosu,
 za nimi si zpívá.

Bylo kdysi — v Ukrajině
 žal se v tanci ploužil,

***) Hetman kozácký v 2. pol. 16. stol.**

stesk a starost s medovinou
na podnosu kroužil.
Dobře se to kdysi žilo
v naší Ukrajině. — —
Vzpomínejme! Aspoň srdce
trochu odpočine!

2.

Černé mračno od limanu
nebe, slunce kryje,
siné moře jako živé
sténá a zas vyje, — —
ústí Dněpru zatopilo.
»Hola! Vzhůru hlavy!
Na své čluny! Moře hraje,
půjdem do zábavy!«

Přihnali se Záporožci
liman člunů plný.
»Hraj ty moře!« Zazpívali,
rozpěnili vlny.
Bez země a nebe vlny
jak ty hory všude.
Srdce mře a kozákům ho
tolik třeba bude!
Plovou dále zpívajíce,
racek křídly vlaje.

Ataman se napřed běže,
 vede, cestu znaje.
 Prohlíží si čluny v délce,
 na rtech lulka chladne,
 hledí sem tam, není-li kde
 třeba práce žádné.
 Zakroutí 'si černé kníry,
 srovná k uchu vlasy,
 sňal svou čapku, — čluny stály.
 »Vrah zhyň na vše časy!«
 Ne v Sinopě, — hoši moji,
 páni atamani,
 v Cařihrad však — na sultána
 spějme k hodování.
 »Sláva, otče atamane!«
 kruhem hlaholilo.
 »Děkuju vám!« pokryl hlavu.
 Znovu zavířilo
 siné moře, podél člunů
 dál se běže zase
 ataman a na ty vlny .
 mlčky zadívá se.

Tarasova noc.

Na rozcestí kobzar sedí
 a na kobzu hraje,

dívky, chlapci kolem, jak mák
plane rozkvétaje.

Hraje kobzar, prozpěvuje,
vypravuje chvíli,
jak Moskalé, Orda, Leši
s kozáky se bili;
jak v neděli kozáčkové
sebrali se z rána,
jak mrtvola druhá byla
v háji pochována.

Hraje kobzar, prozpěvuje —
čert se musí smáti:

» Byli kdysi hetmanové,
víc se nenavrátí;
my jsme kdysi panovali,
víc však nebudeme,
na kozáckou slávu věčně
nezapomeneme.

Ukrajino, Ukrajino,
matičko má drahá,
jak vzpomenu na tvůj osud
k srdci mi to sáhá.

Kam kozáctvo podělo se,
červené župany?

Kde svobodu, štěstí najdem,
bunčuky, hetmany?

Kam se dělo? Ohněm lehlo!
 Neb je zatopily
 siné moře, tvoje vlny,
 vyšší nad mohyly?
 Hučí moře, truchlí hory
 a mohyly s nimi,
 špatní lidé nyní vládnou
 dětmi kozáckými.
 Huč ty moře! Mlčte hory!
 Větre, hoň se v poli!
 Kozácké vy děti plačte!
 Tak váš osud bolí! >

Vstal mrak černý od limanu
 a ten druhý z polí,
 zatesknila Ukrajina,
 tak ten osud bolí!
 Zatruchlila, zaplakala,
 jako malé děcko,
 nikdo nechrání ji, hyne
 kozáctvo juž všecko.
 Hyne sláva, odkaz otců. —
 Na co pomýšleti?
 Vyrůstají nepokřtěny
 kozácké teď děti;
 milují se nesnoubeny,
 bez popa jdou k hrobu,

v kostel nepustí je, víra
vzata pro porobu!
Jak ty kavky — kryjí pole
Uniaté, Leši,
nikdo nedá rady moudré,
nikdo nepotěší.

Ozval se kdys Nałyvajko,
bylo po Kravčině, *)
ozval se též Ostranica,
a šel v jeho stíně.
Taras Trasiło se ozval |
se slzami, vzdechy:
»Nešťasná má Ukrajino,
zdeptána jsi Lechy!«
Odvážil se chrabry Taras
víru ostříhati,
odvážil se orel modrý,
dal to Lechům znáti.
Odvážil se pan Trasiło:
»A což dělat s trudem,
pojdme raděj páni bratří,
s Lechy bít se budem.«

Juž tři dny a juž tři noci
Trasiło se bije,

*) Nałyvajko -- syn Kravča z Ostroha.

od limanu do Trubajla
 trupy pole kryje.
 Nezmohl však nepřítele,
 těžká jeho žalost,
 ničemný pan Koněcpolski
 netajil svou radost.
 Sebral všecku šlechtu v tlupách
 s sebou k pohostění,
 svolal Taras shromáždění
 k vůli poradění.
 »Atamani, soudruhové,
 děti moje, bratří,
 poradte mi, co nám nyní
 učiniti patří?
 Nepřátelé hodují ted'
 k naší velké zkáze!«
 — »Ať jen pijí na své zdraví,
 přemůžem je snáze!
 Prokletí! Ať hodují jen,
 než-li slunce zajde, —
 matka noc nám radit bude:
 kozák Lecha najde!«
 — »A zatím si odpočinem,
 či je našich mnoho?«
 — »Troška, pane atamane,
 jsou sesláblí z toho!«
 — »Zemdleli snad? — Uvidíme,

jenom nečekati!
 Hodujte si, nepřátelé,
 přijdu pomáhati,
 přijdu, Leši, vyčastuju,
 ne však medovinou,
 ne, proklatí, katolíci!
 Krví těch, již zhynou,
 vyčastuji za Pavlovu
 spravedlivou duši,
 a když ne, o Bože milý,
 ať mě osud zkruší!
 Bože, nechat Taras hlavu
 ku popravě nese,
 a to učiň, ať ta šlechta
 krví upije se!
 Pak ať hlavičku mou budí
 vrána v krvi rudé,
 nezbudím se! Soudruhové!
 Co bude, to bude.
 Tu noc Lechy katolíky
 půjdu častovati!
 Tak co, bratří — atamani? «
 »Což my povídati?
 Čiň jen, pane atamane,
 nejlíp víš, jak k dílu,
 a my budem pomáhati,
 dokud máme sílu.«

— »Dobře, chlapci!« A teď chodě
lulku ochutnává,
dumá dumku, hledí tam, kde
osud v hod se dává.
Zašlo slunce za horami
hvězdy zasvítily,
a kozáci jak to mračno
Lechy obstoupili.
Když stál měsíc nad hlavami,
zahučela děla,
vzbudili se Leši, cesta
se jim uzavřela.
Vzbudili se páni Leši,
ale nevstávali:
vyšlo slunce, — páni Leši
věčný spánek spali.

Červenavým hadem krve
řeka Alta jistí,
že letěly vrány z polí
pány Lechy snísti.
Krkavci se slítlí, ejhle,
jak spí tvrdě — páni,
kozáci šli oslavovat
boží slitování.
Klovajíce oči vrány
tmavé zakrákaly,

též noci kozáckové
píseň zazpívali,
krvavé té velké noci,
jež se slavnou stala
kozáctvu a Tarasovi,
Lechům smrť však dala.

Nad říčkou tam v širém poli
mohyla hle, vstává,
kde kozácká krev se rděla,
zelená se tráva.

Sedí havran na mohyle
a z hladu tam kráče . . .

Kozák vzdychá po hetmanech,
vzpomíná a pláče.

Kdysi kozákům i sláva
i svoboda kvetla,
sláva vadne, a svoboda
s neštěstím se střetla.

My jsme kdysi panovali,
více už nebudeme,
na kozáckou slávu věčně
nezapomeneme. «

Umík' kobzar zasmušil se,
ruce nedohrály,
kolen chlapci a děvčata
slzy utírali.

A šel kobzar po ulici; —
z žalu hrál své dumy,
chlapci kolem zakřepčili,
nová píseň šumí:

›Ať je jak chce, kdož to vědí,
na peci jen děti sedí,
a já půjdu v krčmu z trudu
žínku svou tam hledat budu,
žínku najdu, žal s ní ztopím,
z nepřátel si žerty ztropím!«

Kateřina.

1.

Milujte! Však Moskalíky
nikdy, dívky zlaté.
Moskale jsou cizí lidé,
každý vás jen zmate.
Má vás rád jen z kratochvíle
kratochvíle mine,
navrátí se do své Moskvy,
a dívčina hyne . . .
Kdyby sama zahynula,
budiž! však i máti,
jež ji na svět porodila,
té se život zkrátí!

Ví-li srdce, pro co trpí,
 byť pukalo, zpívá,
 lidé srdce neptají se,
 řeknou: »Lecos bývá!«
 Milujte! Však Moskalíky
 nikdy, dívky zlaté.
 Moskal jsou cizí lidé,
 pro smích se jím dáte!

Neposlechla Kateřina
 matky, otce svého,
 milovala Moskalíka
 z srdce upřímného.
 Měla ráda mladinkého
 na sad chodívala,
 až sebe a svoje stěstí
 pro vždy zašlapala.
 Volá matka ku večeři,
 neví dcerka o tom;
 kde žertuje s Moskalíkem,
 přenocuje potom.
 Po dvě noci tmavé oči
 líbala mu vřele,
 až se nesly divné řeči
 po vesnici celé.
 Nechať lidé co jen chtejí
 toho nahovoří;

ona miluje a neví
o budoucím hoří.

Smutné zvěsti přiletěly.
V pochod zatroubili,
Moskalík šel do Turecka,
dívce hlavu skryli *) . . .
Lhostejně to dívka nesla,
že má copy skryty:
za svým milým posílala
touhy své a city.
Zavázal se černobrvý
v dálce nezahyna —
zavázal se, že se vráti,
a pak Kateřina
bude ženou Moskalíka,
konec všemu hoří, — —
než to bude, ať co chtějí
lidé nahovoří.
Netrápí se Kateřina,
stírá slzy s líci,
že děvčata zpívají si
bez ní na ulici.
Netrápí se Kateřina —
umývá se v pláči,

*. Padlé dívce ustříhne ženština vlasy a šátkem po-
kryje hlavu. (Zlatá Praha 1893. Pr. Řehoř.)

vezme vědra, o půl noci
 pro vodičku kráčí.
 By jí lidé nespatri, l
 dojde ke studnici,
 zastaví se pod kalinou,
 zazpívá o »Hryci«
 Zpívá, mluví, až kalina
 pláče, pláče k tomu,
 ráda, že jí nikdo nezřel,
 navrací se domů.

Netrápí se Kateřina,
 v lhostejnosti živa,
 v novém šátku nastrojena
 z okénka se dívá.
 Z okna hledí Kateřina . . .
 minulo půl roku,
 zatoužilo srdce její,
 bolest cítí v boku.
 Zastonala Kateřina,
 sotva, sotva dýše . . .
 porodila, kolébala,
 děťátko své tiše.
 Sousedky ji pomlouvají,
 matky popichují,
 že Moskalci vrátilvše se
 u ni přenocují.

— »Ty máš dcerku černobrvou,
 a čí je to vina,
 že za pecí obdivuje
 Moskevského syna?
 Černobrvého zrodila . . .
 Snad's jí k tomu měla . . . «
 Bodejž vás, vy utrhačné
 běda ubit chtěla!
 Jak tu matku, která pro smích
 synka v klíně měla . . .

Kateřino, srdce moje!
 Zle je s tebou, zle je!
 Ve světě kam poděješ se
 s děckem bez naděje?
 Kdo se zeptá, kdo přivítá
 bez milého v žití?
 Otec, matka — cizí lidé,
 těžko s nimi žíti!

Kvatyrku*) zas odsunuje
 Kateřina zdravá,
 pohlíží ven a děťátko
 svoje kolébává.
 Pohlíží, — ach nemá, nemá . . .
 Ach, co jen s ní bude?
 Šla by plakat do zahrádky,

*) Kvatyrka — malé okénko (čtvrt celého okna).

zřeli by ji všude.
 Zajde slunce. Kateřina
 se synáčkem v rukou
 teprv chodí smutným sadem
 vzpomíná si s mukou:
 »Tady jsem naň čekávala,
 odtud rozmlouvala,
 a tam . . . a tam . . . synu, synu!«
 Nedořekla, štkala.

Třešně, višně na zahrádce
 zelenají v kráse,
 jako dříve — přicházela
 Kateřina zase.
 Přišla, ale nezpívala
 jako dříve pěla,
 když mladého Moskalíka
 v sadě vyhlížela.
 Nezpívá víc černobrvá,
 proklíná svůj osud,
 a sousedky zlé ji tupí,
 pomlouvají posud.
 Nedobré své řeči kují,
 co má učištiti?
 Jenom milý černobrvý
 moh by ubrániti.
 Daleko je černobrvý,

nezví, nezatuší,
 jak je Katra lidem pro smích,
 očí neosuší.
 Snad **za** tichým Dunajem již
 zabít v tomto čase
 černobrvý, — a snad v Moskvě
 má rád jinou **zaže**.
 Není zabít černobrvý,
 on je zdráv a živý . . .
 Kde najde tak černé brvy
 zrak takový snivý?
 Na kraj světa, v Moskvě — nikde,
 až tam v dálce k moři,
 nikde nemá Kateřiny,
ta se vzdala hoři.
 Po matičce podědila
 brvy, tmavé zraky,
 ale osud, ten ji minul
 a s ním štěstí taky.
 A bez štěstí bílé líčko
 jako kvítí v poli:
 slunce spálí je, a vítr
 urve ve svévoli.
 Po ubledlém jejím líčku ---
 drobné slzy plynou,
 vrátili se Moskalíci,
 ale cestou — jinou.

2.

Sedí otec konec stolu,
 hlavu kloní v ruce,
 nedívá se na svět boží:
 přemýší jen v muce.
 Vedle něho na lavici
 sedí stará máti,
 pláčem k dceři sotva, sotva
 může promlouvati!

»A což svatba, dcero? Kde je
 ženich? Jsme tu sami!
 Kde svitylky, * bojaři **) jsou,
 družby s družičkami?
 Do Moskvy jdi, dcero moje!
 Najdi je tam v krátku,
 ale nerci dobrým lidem,
doma že máš matku.
Prokleta bud hodina ta,
 kdy ses narodila,
byla bych tě → vědět všecko →
dávno utopila!
Haďu bých tě byla dála . . .

*) Jedna z družic nevěstiných, jejíž funkce jsou
 přesně vyměřeny.

**) Mládenci (Ot. n. sl.)

má tě Moskal míti,
dcero moje, dcero moje,
růžové mé kvítí !
Jak jahůdku, jako ptáčka
jsem tě vypěstila,
ráda měla, dcero moje,
cos to učinila? . . .
Odvděčila! — Jdi a hledej
v Moskvě svoji tchýni,
nedbala jsi mojich řečí,
na její dbej nyní.
Jdi, má dcero, najdi si ji,
zlíbej její líce,
šťastna buď s cizími lidmi,
k nám nevrať se více !
Dítě moje, z dalekého
kraje nechoď zpátky,
a bez tebe — kdož pochová
hlavičku tvé matky?
Kdo nad mnou zapláče si
jako vlastní robě?
Kdo kalinu červenavou
vsadí na mé hrobě?
Kdo bez tebe hříšné duše
vzpomínati stane?
Dcero moje, dcero moje,
dítě milované! . . .

Jdi jen od nás! . . . Sotva, sotva
dceří požehnala:
»Bůh bud' s tebou!« A jak mrtvá
padla, omdlévala! . . .

Ozval se pak starý otec:
»Proč tu meškáš s námi?«
Klesla před ním na kolena,
štakala se slzami:
»Odpusť mi to, můj tatíčku,
co jsme učinili,
odpust' mi to, můj holoubku,
můj sokole milý!«

»Necháť Pánbůh odpustí ti,
dobří lidé všude,
modli se, jdi s Pánembohem,
lehčeji mi bude!«

Stěží vstala, sklonila se,
mlčky vyšla z chatky,
dvě tam srdce osiřela:
otce, staré matky.
Šla do sadu višňového,
tam se pomodlila,
z pod višně si hlíny zvedla,
na hrud' zavěsila,
promluvila: »Nevrátím se!«

Tam v dalekém kraji
 v cizí zemi — cizí lidé
 ať mne pochovají.
 Pak i tato hrstka hlíny
 ať se na mně šeří,
 osud můj a moje hoře
 cizím lidem svěří.
 Nepovídej, holubičko,
 kde bych ležet chtěla,
 bych já hříšná na tom světě
 věčný pokoj měla.
 Nepovíš . . . však ono poví,
 že jsem jeho máti!
 Ty můj Bože! Osude zlý!
 Kam se uschovati?
 Já, mé dítě, ukryju se
 pod vlnami směle,
 ty odpykáš mezi lidmi
 hřich můj — osiřelé —
 bez tatíčka! . . . «

Vesnicí šla
 s pláčem Kateřina,
 bílý šátek na své hlavě
 a v náručí — syna.
 Vyšla ze vsi, — srdce bolí,
 zpět se zahleděla,

hlavou ještě pokynula,
a pak zakvílela.

Jako topol na rozcestí
v širém poli stála,
jako rosou po východě
hořce zaplakala.

Za slzami, za horkými
svět se sotva zračí,
jenom synka tiskne k srdci
celuje ho v pláči.

A ten malý andělíček
rušiti' se nedá,
drobounkýma ručičkama
prsa její hledá.

Zašlo slunce. Za doubravou
červánky jen hoří ;
slzy stírá, navrací se — —
odchází pak v hoři.

Ve vsi dlouho povážlivé
věci vyprávěli,
ale otec ani máti
o tom nevěděli.

Ano — tak vždy na tom světě
lidé lidem líčí !

Toho štvou, a toho bijí,
ten sám sebe ničí . . .

A proč? Všichni svatí vědí!
 Svět je otevřený,
 a přec nemá kam se stulit
 člověk opuštěný.
 Jednomu dal osud země,
 že jí nepřehlídne,
 druhý nemá, kam by na noc
 složil tělo bídné.
 Kde jsou lidé, kde ti dobrí,
 jichž si srdce cení, — —
 žítí s nimi, milovat je?
 Není jich, ach, není!

Jest na světě štěstí,
 komu je však známé?
 Svoboda je v světě,
 a kdo z nás ji máme?
 Mnohý člověk v světě
 stříbro, zlato sklízí,
 zdá se panovníkem,
 a štěstí mu cizí!
 Bez svobody, štěstí —
 hoře, nudy dosti,
 obléká svůj župan
 při tom pláče zlostí.
 Beřte stříbro, zlato,
 buděte bohatými,

a já vezmu slzy, —
zlo vyliju jimi ;
zatopím já slzou
bezúčelné žití,
otroctví chci bosou
nohou zahubiti.

Veselým pak budu,
bohatým pak všude,
až to srdce moje
svobodně být bude !

3.

Doubrava spí, sova houká,
hvězdičky se třptytí,
vedle cesty stepní myšky
pospíchají v kvítí.

Usnuli již dobrí lidé,
čím kdo znaven bývá,
jeden štěstím, druhý slzou —
vše noc tmavá skrývá.

Všecky skryla černavá noc
jak dětičky máti.

Kde Katruša ? V chatě ? V lese ?
Kde ta bude spáti ?
Nebo v poli u mandele
se synáčkem hrává,

či v doubravě u vývratu
 vlka očekává?
 Bodejť vás vy černé brvy
 nikdo nechtěl míti,
 když se pro vás musí tolík
 žalů zakusiti!
 A co dál se stane asi?
 Bude zle ach, bude!
 Potká žluté plochy písku,
 cizí lidi všude.
 Se zimou se krutou potká, . . .
 ale potká jeho?
 Pozná-li svou Kateřinu,
 uzná synka svého?
 Zapomněla by, jak kráčí
 cestou, pískem bídně,
 kdyby jako matka, bratr —
 přivítal ji vlídně.

Uvidíme, uslyšíme . . .
 Oddechnu si chvíli,
 zatím vyzvím kudy nejbliž
 k Moskvě dojdu — k cíli.

Dálná cesta, páni bratří!
 znám ty pouti dlouhé,
 až mi z toho v srdci studí
 při vzpomínce pouhé.

Přeměřil jsem já ji kdysi —
nemusí se měřit! . . .

Vyprávěl bych o tom zlu hned,
bude-li kdo věřit?

»Žvaní«, řeknou, »ledajaký!«
(přímo ne, to známe)

»jen tak marně řečí plýtvá,
dobré lidi klame.«

Máte pravdu, pravdu, lidé,
k čemu vám to znáti?

K čemu mám před vámi svoje
slzy vylívat?

K čemu to? Má každý svého
dosti utrpení . . .

Nechme toho! . . . Dejte tabák —
křesadlo tu není —

dejte sem, byste se, víte,
doma netrápili,

o tom zlu nač vypravovat?

Špatně byste snili!

Čert je vezmi! Raděj' hledme
moje Kateřina
kudy bloudí světem nesouc
Ivanečka, syna!

Za Dněprem a za Kyjevem
pod ztemnělým hájem

čumáci jdou, píseň jejich
 »O výru« zní krajem.
 A jde cestou mladá žena, —
 poutnice to asi,
 proč je smutná, neveselá,
 ovlhlé má řasy?
 Na zádech raneček nese,
 a šat látaný má,
 v ruce nese hůl, a v druhé
 děťátko jí dřímá.
 S čumáky se cestou sešla,
 děťátko své skryla:
 »Dobří lidé, která by to
 cesta k Moskvě byla?«
 »K Moskvě — tato cesta vede.
 Ubohá, kam kráčíš?«
 »Do Moskvy až, pomozte mi — —
 Kristus vám to splatiž!«
 Béře peníz od nich s chvěním,
 těžko, těžko bráti! . . .
 Však co činit? . . . Vždyť má dítě,
 a je jeho máti.
 Zaplavala, šla, v Brovarách
 chvíli odpočala,
 koupila za hořký peníz
 perník — děcku dala.
 Dlouho, dlouho přenešťastná

šla, ptala se, ptala,
stávalo se, že za plotem
s děckem nocovala . . .

Hleděte — čemu vzdaly se ty oči tmavé:
pod cizími ploty slzy vylívat!
Slyšte, vizte, střežte se vy dívky smavé,
byste hledat nešli Moskalíka snad,
hledat nešly jako Kateřina chodí . . .
Pak se neptejte, proč lidé kámen hodí,
proč by do chaloupky nepustili spát.

Neptejte se, černobrvé,
lidé nevědí to,
koho tresce Pán Bůh, toho
není jim též líto.

Lidé ohnou se jak vrby,
tam, kam vítr věje,
sirotkovi slunce svítí,
(ale nezahřeje).

Lidé by je zastavili,
kdyby sly bylo,
by sirotě nesvítilo,
slzy nesušilo.

A proč chodit, Bože milý,
světem v beznaději,
co těm lidem učinila,
co jí lidé chtějí?

Aby plakala! . . . Mé srdce!
 Potlačuj své hnutí,
 neukazuj slzy, neplač,
 trp do zahynutí!
 By nesvadlo tvoje líčko
 s černými brvami
 před východem slunce v lese
 myj se slzičkami!
 Umyješ se, neuzří tě,
 tak se nevysmějí,
 srdéčko si odpočine,
 když se slzy lejí.

.
 Kde Katuša bloudí?
 Tam u plotu nocovala,
 časně z rána vstala,
 pospíchala k Moskvě dále;
 zima se už hnala.
 Sviští polem závěj sněžná,
 Katra jde v ní bědné,
 v lyčakách *) — ó hoře těžké —
 a v sukni jedné.
 Běží Katra klopýtajíc
 a zří — tam se zvedá
 cosi temně: Moskalci jdou,
 srdce zmírá, běda!

*) střevíce lýkové.

Letěla a potkala je,
 ptá se: »Nejde s vámi
 snědý Ivan můj?« A oni:
 »Neznáme ho sami!«
 Jak Moskalé obyčejně
 smějí se, žert mají:
 »Hleděte, panna —! To jen naši
 nastrojiti znají!«
 Divila se Kateřina:
 »Stejní lidé všude!
 Neplač dítě, neštěstí mé,
 co bude, to bude!
 Jdu-li již, tak půjdu dále,
 snad ho najdu, synu,
 dám mu tebe, holoubku můj,
 a pak — sama zhynu!«

Fičí, sténá metelice
 a zdouvá se polem,
 Katra stojí prostřed polí,
 pláče s celým bolem.
 Umdlela již metelice,
 sotva lká, je němá,
 plakala by Kateřina,
 slzí více nemá.
 Pohleděla na děťátko
 slzou pokropené,

zrůžovělo jako kvítko
 z rána porosené.
 Usmála se Kateřina,
 usmála se s těží,
 na srdci jí jako kámen
 těžká bolest leží.
 Černé lesy vidí kolem,
 jak se mlčíc dívá,
 a pod lesy blíže cesty
 chaloupka — hle — snivá!
 »Pojďme, synu, již se smrká,
 budou nám snad přát,
 nepustí-li — na dvorečku
 budem nocovati,
 pod chaloupkou přenocujem,
 Ivane, můj synu!
 Kde ty, kde ty — přenocuješ,
 až já, dítě, zhynu?
 Ke psům, synáčku, se přitul
 někde na nádvoří,
 psi zlí — sice pokousají,
 ale nehovoří,
 nevysmějí se ti proto . . .
 Se psy jíst a pít . . .
 Hlavičko má přeubohá,
 co mám učiniti!

.

4.

Řve a sviští sněžná bouře
 a po lese vane,
 jako moře bílé pole
 sněhem zasypané.

Vyšel z bílé chaty hajný
 lesy prohlížeti.

Jak jen vyjít! Ošklivo je,
 světa neviděti.

»Ó, jaká je chumelice,
 čert aby šel v lesy!

Půjdu v chatu! Co dnes venku?

Řádí všichni běsi.

Vánice je rozptýlila!

Jdou jak do tažení,
 Nicefore, hleď Moskaly,
 jak jsou pobíleni!

»Moskalíci? Kde jsou, kde jsou? «

»Co se s Tebou děje? «

»Kde jsou moji Moskalíci?
 a můj Ivan — kde je? «

Letěla tam Kateřina,
 zpět se neohlédla.

»Vida, pěkně Moskevština
 ubohou ji svedla!

Slyšel ji jen v tmavé noci,
když mluvila tiše.«
Přes pařezy, přes závěje
letí, sotva dýše.
Bosa stojí prostřed cesty,
hořké slzy roní,
a Moskalé naproti ní
každý na svém koni.
»Neštěstí mé, osude můj!«
Hledí na ně chvíli,
. v popředí hned starší jede:
»Ivane, můj milý!
Srdce moje milované,
ach kdes' meškal stále?«
Za třemení uchvatí ho,
on se diví ale,
ostruhami koně bodá.
»Ty se v útěk dáváš?
Zapomněl jsi Kateřinu?
Snad mne nepoznáváš?
Můj holube, pohled' na mne,
obrat' oči svoje,
proč třemení rveš? Jsem láska,
Kateřina tvoje!«
On jen dál jak neviděl by
koně popohání. — —
»Podívej se, můj holube!

Vždyť nepláču ani.
 Nepoznal jsi mne, Ivane?
 Pohled' sem, mé žití!
 Bože můj, jsem Kateřina! «
 »Hloupá, nech mne býti!
 Odhadte ji nesmyslnou! «
 »Ivane můj drahý
 i ty, ty mne zavrhuješ?
 Pomni na přísahy! «
 »Odhodte ji! Co stojíte? «
 »Jak? Mne odehnati?
 Proč ach, pověz, holube můj,
 komu zanechati
 chceš svou Katru, která s tebou
 na zahradě byla,
 Katru svoji, která tobě
 synka porodila?
 Můj tatíčku! Můj bratříčku!
 Ať tvé hněvy minou!
 Budu třebas tvojí služkou,
 chceš-li, miluj jinou . . .
 Celý svět! . . . Já zapomenu,
 že jsem milovala,
 že jsem s tebou syna měla,
 »pokrytkou« *) se stala.
 »Pokrytkou« . . . ach jaká hanba!

*) padlou ženou.

A já proto hynu.
Opusť mne a zapoměň mne,
ale znej se k synu!
Neopustíš? . . . Srdce moje!
počkej do návratu! . . .
Přinesu ti syna! « Třemen
pustila, šla v chatu.
Navrací se, synáčka mu
nese okamžitě —
nezavité, rozplakané,
roztomilé dítě.
» To je ono, podívej se!
Kde jsi? Schován zase?
Utek! . . . Není! . . . Syna, syna
otec odříká se!
Můj ty Bože! Dítě moje!
Kam se bráti s tebou?
Moskalíci! Holoubkové,
vezměte je s sebou!
Smilujte se, dobrí lidé,
těžká je to vina,
sirotek je — vezměte je —
dejte otci syna!
Vezměte, sic opustím je
jako otec jeho,
ať ho provází vždy sudba
proklínání mého!

Hříšně tebe na svět boží
matka porodila,
rosti pro smích lidem! « V cestu
dítě položila.

»Zůstaň tady, hledej otce,
což já nehledala?« . . .

Běžela v les bez smyslů . . .
dítě zanechala.

Pláče chudák . . . Moskalíci
s lhostejností — zašli . . .
Však to lépe — pro ubohé:
h a j n í je tam našli.

Běhá Katra bosa lesem,
běhá naříkajíc,
proklíná Ivana svého,
pláče, prosí lkajíc.

Vyběhla až na kraj lesa,
rozhlédla se kolem,
pak v jar*) běží . . . — v střed rybníku
stojí s němým bolem.

»Přijmi, Bože, moji duši,
a ty — moje tělo!«

Voda žblunkla . . . pod ledem to —
temně zahučelo.

*) hluboká dolina.

Černobrvá Kateřina
 má, jak srdce ždalo,
 duje vítr, u rybníka
 stopy nezůstalo.

Ach, to není vítr bujný,
 ten, co duby láme,
 není pravé hoře, když svou
 matku pochováme.
 Nejsou zcela opuštění
 ti, jež opustila,
 zůstalo jim dobré jméno,
 mohyla jím zbyla.
 Je-li k smíchu snad zlým lidem
 dítě siré, chudé,
 zapláče si u mohyly,
 lehčejí mu bude!
 Tobě, tobě, ach co zbylo —
 na tom božím světě,
 když tě otec znáti nechce,
 matka zavrhně tě!
 Co tu zbývá bastardovi,
 kdo s ním zahovoří?
 Bez rodiny, bez domova,
 cesty, písek v hoři . . .
 Panské líčko, černé brvy . . .
 Proč? By prozradily!

Máť je dala, neschovala,
kéž je časy smyly !

5.

Kráčel kobzar ke Kyjevu
sedli, odpočali —
on a torbou obtížený
jeho vůdce malý.
Malý hošík černobrvý
v slunci odpočívá,
starý kobzar »O Ježíši«
zatím píseň zpívá.
Kdo jde, jede, — chléb, peníze
dává kobzarovi,
jenom dívky penízky své
nesou hošíkovi.
Zahledí se černobrvé,
bos, otrhán jesti:
»Osud dal mu krásné brvy,
ale nedal štěstí!«

Jede kočár do Kyjeva,
v předu — hle — šest koní,
a v něm sličná paní k pánu,
k dětem svým se kloní.
Zastavili proti starci,

a prach ulehává,
 Ivan běží, — z okna vozu
 někdo rukou mává. —
 Paní děcku peníz dává
 diví se mu, diví,
 a pán — pohléd' . . . odvrátil se,
 poznal ho — ten lživý,
 poznal jeho tmavé oči,
 černé brvy lehce,
 poznal otec svého syna,
 vzít si ho však nechce.
 Ptá se paní: »Jak se zoveš?«
 »Ivan.« »Jak je milý!«
 Kočár hnul se, a kotouče
 prachu dítě skryly . . .
 Spočítnali, co dostali,
 opuštěni vstali,
 k »východu« se pomodlili,
 na cestu se dali.

Míjejí dny.

Míjejí dny, míjejí noci,
 i léto míjí, šelestí
 list žloutnoucí . . . a hasnou oči;
 usnuly dumy, srdce spí.

Vše usnulo, a nevím ani,
 jsem živ-li nebo v umírání,
 či tak se světem vleku dál,
 bych nesmál se a neplakal . . .

Kdes osude? Kdes osude?
 Což nejsi v žití mé?
 když, Bože, dobrého ti žel,
 ať aspoň tonu v zlém!

Ty spáti nenech živého
 a jenom srdcem mřít,
 a jako dřevo nahnilé
 k ničemu v světě být!
 A nech mne žíti, srdcem žít,
 bych tobě chválu vzdal,
 bych tvůj svět tebou stvořený
 a lidi miloval! . . .
 Je strašno padnout v otroctví,
 v okovech umírat,
 však ještě hůře — spát a spát,
 hůř na svobodě spát,
 na věky věkův usnouti
 a zmizet beze stop,
 nic nedělat, . . . to jedno je —
 žít nebo jíti v hrob . . .

Kdes osude? Kdes osude?
 Což nejsi v žití mé?

Když, Bože, dobrého ti žel,
at aspoň tonu v zlém!

Proč zelené zčernalo jsi . . .

Proč zelené zčernalo jsi
pole země naší?
Od krve já zčernalo jsem
pro svobodu vaši.

Kol městečka Berestečka,
čtyři míle zdálí,
pokryli mě Zaporozci
slavní svými těly.

A ještě mě havrani pak
v noci pokrývali . . .
oči mrtvým vyklovali,
~~smupy~~ zanechali . . .

Zčernalo jsem já zelené
pro svobodu vaši . . .

Já se znovu zazelenám,
ale nad vše dražší
(svoboda) vám nevrátí se . . .
smutně orávati
budete, neb v okovech svůj
osud proklínati!

hosti

Nezávidíme bohatému . . .

Nezávidíme bohatému! — boháč nemá cenné lásky ani přátelství ne, — leda zakoupené.
 Nezávidíme všemocnému! — utlačí kde koho, nezávidíme ni slavnému! — je si vědom toho, že (lidé) jej nemilují, leč tu trpkou slávu, získanou za krev a slzy, lité pro zábavu.
 A ti mladí, když se sejdou v tiché lásce svojí, jako v ráji — divno: zlo se mezi nimi rojí . . .
 Nezávidíme pranikomu! — hledíme kolem sebe: není ráje na tom světě! — dá je snad — až nebe?

Ach jsem sama, sama . . .

Ach jsem sama, sama,
 jak bylinka je v poli,
 Bůh štěstí nedal mi,
 ni cíle — a to bolí.

Pán Bůh mi daroval
 jen krásu, tmavé zraky,
 ty jsem vyplakala
 v samotě dívčí taky.

Sestry a bratříčka
 jsem nepoznala ani,

u cizích vyrostla —
pro časné uvadání.

Kde je můj souzený?
Kde jste vy dobrí lidé?
Těch nemám, sama jsem,
a souzený — nepřijde!

Večer.

Sad višňový je kolem chaty,
nad stromy chrousti s hudbou svou,
rolníci s pluhy domů jdou,
zpěv vesele zní za děvčaty,
a ku večeři matky zvou.

Večeří všickni kolem chaty, —
večerní hvězdy vzplane třpyt, —
rozdává dcera jíst a pít;
matce by plynul z úst proud zlatý,
však slavík nedá promluvit.

Pokladla matka kolem chaty
ty nejmenší z dětiček svých —
a usnula pak vedle nich;
vše stichlo, . . . jen zpěv za děvčaty
a slavíček — ten neutich! . . .

Tři cesty.

Ach tři cesty široširé
spolu setkaly se;
do ciziny z Ukrajiny
bratří rozešli se.

Opustili starou matku, —
ten tam ženu nechal,
a ten sestru, a nejmladší
od dívčiny spěchal.

Zasadila tři jasany
v poli mařka stará,
a snacha — ta zasadila
štíhlý topol z jara,
tři javory zasadila
sestra nad dolinu,
a dívčina zaslíbená
červenou kalinu.

Jasany se neujaly,
uschl pod oblaky
topol, poschl tři javory,
a kalina — taky :
nevracejí se tři bratří,
slzy kanou matce,
pláče žínka s dětičkami
v netopené chatce;

sestra pláče, a jde hledat
 bratří do ciziny,
 a dívčinu zaslíbenou
 kladou v rakve stíny.
 Nevrátí se víc tři bratří,
 světem klopýtají,
 a tři cesty široširé
 trním zarůstají.

Poustka.

Časně z rána novobranci
 vyšli ze vsi pochodem,
 a za nimi za mladými
 jedna dívka odešla.
 Matka dceru dohonila,
 od milého odloučila,
 odloučila, přemlouvala,
 až ji v zemi pochovala,
 sama žebrat odešla.

Stojí víska — nevyrostla,
 stejná během roků,
 jen ta poustka na kraji vsi
 schýlila se k boku.
 Kolem poustky o berličce
 Moskal pokulhává,

do zahrádky hledí s touhou,
u okénka stává.

Hledí tam, však nevyhlédne
černobrvá z chatky,
nezazní k večeři vlídné
pobízení matky.

Ach kdysi, už dávno, dávno,
ručníky tam tkaly,
již vroubily a hedvábím
šátek vyšívaly:

Chtěl jsi žíti, milovati,
jen se veseliti,
a zatím se, můj holube,
v slzách musíš mýti.

Sedí Moskal chaloupky,
na dvorku se stmívá,
do okénka jako baba
jen se sova dívá.

Utopená.

Vítr v háji nešelestí,
v noci — odpočívá,
probudil se — tichounce jen
ku ostřici zpívá:
»Kdo to? Kdo to zde na břehu,

kdo si češe vlasy? . . .

Kdo to, kdo to tam na břehu,
kdo si rve je asi? . . .

Kdo to? Kdo to?
Tichounce jen
zeptal se a v trávě
zdřímnul si, až nebe vzplálo
krajem červenavě.

»Kdo to? Kdo to?
Dívky začnou
zvědavé se ptáti.

Na tom břehu — dcera chodí,
a na onom — máti.

To se dávno, dávno stalo
u nás v Ukrajině.

Uprostřed vsi vdova žila
v nové chaty stíně.

Urostlá a černooká,
bělolící žena
jak šlechtična do hedvábí
vždycky nastrojena.

Mladá byla, jak nevěsta!

A za mladou, pěknou —
k tomu ještě za vdovičkou
kozáci se vléknou
v celých hordách. Kozáci též
chodívali za ní,
až dcerušku porodila,

kdo ji proto zhaní?
 Porodila, lhostejně však
 v cizí ves a chatku
 dítě lidem přenechala:
 Jakou mělo matku! . . .
 Poslouchejte však, co přijde!
 Lidé živili jí
 malou dcerku, ale vdova,
 jak den po dni mísí,
 s ženatými, svobodnými
 bavila se, pila,
 dokud zlo se nehlásilo,
 dokud mladá byla.
 Netušila, jak minula
 mladá její léta . . .
 Zle, zle! Matka vadne, dcerka
 do červena zkvétá.
 Roste, roste. Až vyrostla
 Hana černooká,
 jako topol v prostřed pole
 štíhlá do vysoka.
 »Nebojím se Hany,« matka
 stále jednu hude,
 a kozáci jak chmel točí
 se kol Hany všude.
 A k tomu rybáček mladý,
 svižný, kadeřavý

touží, vadne, jak ji spatří
 a zrak její tmavý.
 Viděla to stará matka,
 řekla v kruté zlobě:
 »Hled'me cár ten povržený,
 to cikánské robě!
 Vyrostla tu, dívka je zní!
 hochy k sobě láká . . .
 Počkej jen, já ukážu ti! . . .
 Jsem ti ledajaká?
 Ne holoubku!«

A tak zlostí
 zuby skřípe, kleje.
 Taková to byla matka! . . .
 Srdce ženy — kde je?
 Srdce matky? . . . Ó, to kruté,
 zlé je dívky vnadné!
 Míti štíhlou, velkou krásu,
 a v ní — srdce žádné!
 Postava se štíhlá sehne,
 brvy opadají,
 netušíte: a přec lidé
 s smíchem počítají
 vaše mladá léta, řeknou:
 »Ledacos už měla!«
 Těžce Hana zaplakala,

a proč — nevěděla,
 proč ji matka její trýzní,
 laje proklínajíc
 a cikánským vlastní dobré
 dítě nazývajíc.

Mučila a katovala,
 ale snaha marná,
 jako v sadě makovice
 kvetla Hana švarná ;
 jak kalina u doliny
 pod rosičkou z rána,
 tak se myla, červenala
 pod slzami Hana.

»Očarovaná . . . jen počkej ! «
 šeptá krutá máti,
 »třeba jedu opatřiti,
 třeba vyhledati
 starou vidmu ! «

Našla vidmu,
 dostala jed, skryla,
 jedem před východem slunce
 dcerku napojila.

Nepomohlo. . . Klne máti
 hodině a době,
 v kterou na svět porodila
 nemilé jí robě.

›Je mi dusno, pojď se koupat
do rybníku zase!«
›Pojďme, matko!«

A na břehu

Hana svlékala se,
svlékla se i odhalila
košilky své něhu ;
kučeravý rybák touží
tam na druhém břehu . . .
I já kdysi . . . Chraň se, chraň se!
Hanbou nevzpomínám!
Jako dítě kalinou se
baví, hledí jinam,
ohýbajíc štíhlé tělo
v sluníčku se celá
hřeje, matka hledíc na ni,
zlostí oněměla.
Hned žloutne, a hned zas modrá;
bosa, rozruřena,
rve si vlasy jako vzteklá,
se rtů line pěna.
Pak se vrhla k Haně, vlasů
schvátila proud plný.
›Mámo, mámo, co to děláš?«
Rozstouply se vlny,
zavířily, zastenaly

a pak obě skryly.
 Rybák mladý, kučeravý
 všecky napjal síly,
 skočil do vln, — plove, sinou
 vodu rozhruje,
 plove, plove . . . ted', ted' — doplul!
 Klesá, vynořuje —
 A Haničku utopenou
 na břeh klade s mukou,
 její copy rve z proklatých
 mateřiných rukou.
 »Srdce moje! Štěstí moje!
 Pohled' zas tak žárně!
 Podívej se, pousměj se!
 Nechceš? Nechceš! Marně!«
 Pláče, padá k ní, otvírá
 její oči, — potom
 líbá, líbá. »Podívej se! . . .
 Neví, neví o tom!«
 Leží v písku — rozepjaty
 ručičky má bílé,
 a za ní tam stará krutá
 matka téže chvíle:
 Oči z důlku vyvalené
 v nejhroznější muce!
 V žlutý písek zaryla své
 staré modré ruce.

Dlouho rybáček tam plakal:
 »Jak jsem opuštěný!
 nemám štěstí na tom světě,
 líp být utopený!«
 Obejmí ji, poceloval . . .
 Vlna zastenala,
 otevřela, zavřela se,
 jak by věčně stála.

Od té doby zarost' rybník,
 ostřice se chvějí,
 dívky se v něm nekoupají,
 horem obcházejí.
 Každá před ním křížuje se,
 zakletým jej zove . . .
 Smutno, smutno kolem něho . . .
 A v noci! Ach, plove,
 vynoří se z vody máti,
 tam na břehu sedá,
 v mokré svojí košili tak
 strašná, siná, bledá!
 Mlčíc na břeh tam se dívá
 a rve vlasy sobě,
 hle, vynáší modrá vlna
 Haničku v té době.
 Nahá, třesoucí se — v písek
 usedá si chvilku,

i rybáček vynoří se,
 nese na košilku
 pro ni zelenavé řasy,
 oči zulíbá jí,
 stydí se své dívky štíhlé,
 do vody se ztají:
 uzřel její nahé tělo . . .
 Ach to nikdo neví
 o tom divu, jak se v háji
 o půl noci zjeví!
 Jen s ostřicí vítr šeptá:
 »Kdo tam smutně asi,
 kdo to, kdo to nad vlnami
 češe dlouhé vlasy?«

Rozrytá mohyla.

Světe tichý, kraji milý,
 moje Ukrajino,
 proč jen tebe drancovali,
 proč, matičko, hyneš?
 Což jsi se než slunce vyšlo
 k Bohu nemodlila,
 či jsi děti nezkušené
 žiti neučila?

— »Namodlila, nastarala,
ve dne v noci bděla,
dětí svých se nastřežila,
k dobrému je měla.
Vyrůstaly děti moje,
moje květy drahé,
i já v širém světě vládla
kdysi v době blahé!
Panovala . . . Ó, Bohdane,
nerozumný synu!
Podívej se teď na matku, —
na svou Ukrajinu,
jež ti pěla u kolébky
o svém utrpení,
zpívající naříkala,
že svobody není . . .
Ach, Bohdane, Bohdanečku,
já to netušila, —
byla bych tě zardousila,
nebo nezrodila!
Stepi moje zaprodané
paín ~~peán~~ a Němec sklízí,
synové mí v cizině jsou
na robotě cizí.
Vysýchá můj bratr Dněpr,
nejde více s námi,
i mohyly moje milé

Moskal rozrývá mi . . .
 Ať jen ryje, rozkopává,
 však ne svoje hledá,
 a v tom čase odrodilců
 ať se podrost zvedá.
 Ti pomohou Moskalovi
 dohospodařiti,
 košili záplatovanou
 matce s těla dříti . . .
 Pomáhejte, nelidové,
 matku umučiti! . . .
 «

V čtyři díly mohylu — hle —
 rozkopali, zryli! . . .
 Co tam asi hledají v ní?
 Co tam asi skryli
 staří otcové? — Ach, kdyby
 nalézti se mohlo,
 co tam pochovali,
 máť by neplakala!
 děti nezaštkaly!

Služka.

Prolog.

V neděli kdys časně z rána
 mlha polem rozestlána,

na mohyle v mlze ranni
 jak topol se tiše sklání
 mladá žena roztomilá, —
 cosi k prsoum přitulila
 a s mlhou si hovořila:

»Ach, ty mlho, mlhavá,
 má radosti bolavá,
 ach, proč ty mne neukryješ,
 zde uprostřed lánu?
 Ach, proč ty mne nezadusíš,
 pod zem nezatlačíš?
 Proč neštěstí nezbavíš mne,
 životem mne vláčíš?
 Ne, nedus mne, mlho milá!
 Jen mne ukryj v poli,
 aby nikdo neuviděl,
 jak ten osud bolí! . . .
 Nejsem sama, já mám ještě
 tatíčka i máti,
 a mám ještě . . . mlho . . . mlho,
 sestro, musíš znáti!
 Dítě moje, můj synáčku,
 nepokřtěný synu!
 Nebudu já tebe křtíti
 pro zlou pro hodinu.
 Pokřtí tebe cizí lidé,

tvého jména znáti
 nebudu . . . mé dítě, byla
 bohatou tvá máti.
 Nezlořeč! budu se modlit;
 ze samého nebe
 slzami vypláču štěstí,
 aby našlo tebe!«

A šla polem naříkajíc,
 mlhou dál se brala,
 a tichounce skrze slzy
 píseň zazpívala,
 o vdově jak do Dunaje
 syny pochovala:

,Ach, je v poli mohyla,
 a tam vdova chodila,
 chodila tam, běhala,
 jed v bylinách hledala,
 jed v bylinách nenašla,
 své dva synky zrodila,
 v kytajku je zavila
 a k Dunaji pravila:

- › Tichý, tichý Dunaji,
- › bav mé děti v útaji,
- › a ty písku žlutavý,

›dej mým dětem potravy!
 ›Koupej je, zavíjej,
 ›u sebe je skrývej!«

1.

„Žil stařec se stařenkou,
 z dávného dávna v háji u rybníka
 spolu na svém statku sobě žili,
 jak dvě děti spolu
 v radosti a bolu.
 Juž v děctví jehňata pospolu pásli,
 a pak se spolu vzali,
 blaha se dočekali:
 měli svůj rybník, statek, mlýn,
 v sad proměnili hájek,
 také včelník veliký — —
 a všecko měli,
 jen dětí, dětí neměli,
 a smrt před sebou s kosou zřeli.

Kdo je v stáří pojiluje,
 kdo nahradí děti?
 Kdo zapláče, pochová je?
 Modlitbou je slaví?
 Kdo užije statku jejich
 čestně v štěstí, zdraví?
 Kdo vzpomene děkující,

jako dítě vlastní?
 Těžko děti vychovati
 v roztrhané chatě,
 ještě hůře — sestárnouti
 v paláci a v zlatě,
 sestárnouti, umírati,
 blaho opustiti,
 cizím lidem, cizím dětem
 pro zmar, pro smích býti!

2.

V neděli sedli — to tak blaží —
 kmet se stařenkou na zápraží
 tak hezky v bílých košilích.
 Svítilo slunce v nebesích,
 ni mráčku, a tak ticho bylo,
 tak milo, jako v ráji.
 V srdci se hoře utišilo,
 jako zvěř v temném háji.

V tomto ráji starouškové
 proč jsou smutni asi?
 Či na chatu zaklepaly
 dávné smutné časy?
 Či včerejší zadávené
 zlo se vyřítilo,
 nebo jenom vylíhlo se
 a ráj zapálilo?

Já nevím, proč a po čem asi
kmet truchlí a stařenka s ním.
Snad k Bohu myslí, kdo v ty časy
na dálnou cestu práci dá si —
zapřahne dobře koně jim.
»Kdo, Nasto, kosti naše složí,
až umřeme?«

»Ví milost Boží!

Já jsem vždycky tušila to,
ted' to smutné máme,
sami jsme tu sestarali,
komu zanecháme
statky svoje?« . . .

»Počkej trochu!

Slyšíš? Jako dítě
něco za vraty tam pláče!
Slyšíš? Běžme hbitě!
Uhád' jsem, to něco bude!«

Rychle vzchopili se,
vrátky před dům pospíchají,
mlčky divili se.
Před vchodem tam dítě leží
ve slunečném zlatě,
jenom lehce zavinuté

v novém ženském šatě.
 To je matka zavinula,
 ukryla je v mucě
 posledním svým kouskem šatu . . .
 Sepjali své ruce
 starouškové. Děťátko pak,
 jako by je znalo,
 ručičky své vyprostilo,
 k nim je rozepjalo —
 maloulinké . . . Umlkalo.
 Nepláče víc, tiše
 jenom škytá.

»Tak co, Nasto?
 Řek' jsem! Vidíš? S výše
 šťastný osud! Nebudem už
 více sami žíti,
 věm ho rychle a zavíjej,
 vždyť je jako kvítí!
 Nes ho v jízbu, a já koňmo
 jedu za kmotrami
 v Horadyšce!«

Podivně to
 chodí mezi námi!
 Jeden syna proklínaje
 z domu vypuzuje,

druhý sotva svíčku si
v potu vypracuje,
už se štkáním postaví ji
před obrazy v chrámy — —
nemá dětí! . . . Podivně to
chodí mezi námi!

3.

Když tři páry kmotrů šťastně
vyhledány byly,
jménem »Marko« ještě večer
nalezence křtili.

Roste Marko. Starouškové
rady nevěděli,
kam ho posadit, kam klásti,
co by dělat měli.

Minul rok. A roste Marko,
pěkně vykrmena
jeho kravička je dojná.

V ten čas přišla žena
mladá, bledá, černobrvá,
oči plny rosy —
na ten statek požehnaný,
o službu tam prosí.

»Vem ji, Nasto,« stařec praví,
»Vezmeme, Trochime,

už jsme staří, neduživí,
 děcku nestachačíme,
 byť ono juž povyrostlo,
 přece bude třeba
 kolem něho pobíhati!«
 »Ba, to bude třeba!
 Já juž prožil, chvála Bohu,
 věk svůj v putování.
 Tak co teď? Chudáčku, řekni,
 co chceš za svou službu?
 Na rok či jak?«

»I co dáte!«

»Tak ne! Třeba znáti,
 třeba, dcero, počítati,
 vždyť se práce platí.
 Věz: kdo nepočítá, nemá
 pranic v stáří době,
 tak je tomu, jak jsem řekl:
 neznámí jsme tobě
 a ty nám; teď pojíš něco,
 podíváš se v chatu,
 i my tebe prohlídнем si
 a pak o tom platu
 povíme si!«

— »Dobře, starče!«

»Vejdi tedy v chatu!«

Dohodli se. Mladá žena
 u nich ráda byla,
 jakby za pána se vdala
 a dvůr zakoupila.
 V chatě dělá, na dvoře zas,
 kravky obsluhuje
 na večer a za svítání;
 děcko ošetřuje
 ve všední den i v neděli
 jak své dítě milé,
 umývá mu hlavičku, pak
 do košílky bílé
 co den boží převléká je,
 zpívá mu, s ním hraje,
 vozejčky mu dělá, v svátek
 s rukou nedává je.
 Diví se jen starouškové
 velebíce Boha.
 A co večer neúmorná
 služka přeubohá
 proklíná svůj trpký osud
 v hrozném naříkání,
 nikdo neví, neuhlídá,
 nemá o tom zdání
 kromě Marka malinkého,
 a ten neví o ní,
 proč ta chůva jeho dobrá

slzy nad ním roní.
 Neví Marko, proč jej tolik
 líbá, když s ním hrává,
 sama nejí, nedopíjí,
 a jen jemu dává.
 Neví Marko, když v kolíbce
 často v noci temné
 probudí se, pohně sebou,
 jak polibky jemné
 dává mu, jej pokřižuje,
 zakolíbá tiše:
 ona slyší v chatě nejlíp,
 jak děťátko dýše!
 Ráno vždycky Marko k služce
 ručky natahuje,
 na »mámu« tu neunavnou
 Hanu povýšuje.
 Neví Marko nic a roste,
 všecky potěšuje.

4.

Ne málo roku přeletělo,
 ne málo vody uteklo,
 hoře se v chatu navracelo,
 a moře slzí přiteklo:
 babičku Nastu pochovali
 a sotva, sotva zachovali

Trochima děda. Dál se snulo
proklaté hoře, až usnulo,
a na statek zas blaženost
z temného háje vrátila se
k dědovi v jízbu — milý host.

Marko náš už čumakuje *)
a v podzimku nenocuje,
nikde spáti nechce se mu,
třeba ženu dáti jemu.
»Kterou však?« přemýslí starý
a o radu žádá
služku, což ta námluvčí by
poslala mu ráda
ku carevně: »Bez Marka však
ani rady není!«
— »Dobře, dcerko, zeptáme se,
a pak ať se žení!«

Zeptali se, poradili,
a pak s družby z chatky
vyšel Marko. A lid přišel
s ručníky **) zas zpátky,
s chlebem svatým, proměněným,
a v županu panna,

*) Rozváží sůl, před tím suché ryby. (Ott. nauč. slov.)

**) Svatební ručníky.

jak princezna, namluvena,
 že by pro hetmana
 byla dobrá. Zázračné si
 dítě přivlastnili!

»Zaplat Pán Bůh!« stařec praví,
 »a teď, moji milí,
 třeba tu věc zakončiti,
 kdy, kde oddávati?
 a veselka? . . . Ještě něco —
 kdo zastane máti?
 Nedočkala se má Nasta! . . .«
 Pláčem řeč se chvěje.
 Služka stojíc na prahu, tam
 rukou o veřeje
 zachytla se — omdlévala.
 Ticho táhlo chátkou,
 jenom služka zašeptala:
 »Matkou . . . matkou . . . matkou!«

5.

Celý týden uběh', než-li
 ženy umísily
 korovaj.* A starý otec

*) korovaj (okrášlený chléb) z pšen. mouky ku svatbám, okrášlený barvínkem a j. (Ott. slov. nauč.)

ze vší svojí síly
 s ženštinami otáčí se
 sem, tam dvorkem stále,
 kdo jde kolem, jede kolem,
 na dvůr zve ho dále,
 častuje a obsluhuje,
 na svatbu je prosí,
 běhá sem a tam, tak že ho
 sotva nohy nosí.
 Bylo hluku, smíchu v chatě
 i po dvoře — všudy,
 z komory juž vyvalili
 velké, prázdné sudy.
 Všude práce: pekou, vaří,
 metou, sotva stačí,
 všichni cizí; kde je služka? . . .
 Na pouť v Kyjev kráčí
 Hana. I prosil ji starý,
 Marko, ten až pláče,
 aby ona byla matkou.
 »To je pro boháče,
 nemohu já, Marko, býti
 matkou v této době,
 já jsem služka . . . ještě za to
 smáli by se tobě.
 Ať vám Pán Bůh dopomáhá,
 pomodlit se půjdu

do Kyjeva ke všem svatým,
 brzy zas tu budu —
 v chatě vaší, přijmete-li,
 dokud bude síla
 k práci . . . «

Vřele žehnala mu,
 pak se rozloučila
 se svým Markem . . . zaplakala,
 za vraty se ztrácí. —
 Veselost se rozpravidla.
 Muzika má práci —
 i podkovky, medovina
 po stolech se slévá,
 ale služka trmácí se,
 spěchá do Kyjeva.
 V Kyjevu si neoddechla:
 do služby šla k paní
 nosit vody, vždyť neměla
 sama groše ani
 na akafist*) u Barbory.
 Byla pilnou, byla,
 až kop osm vysloužila,
 dárků nakoupila:
 z jeskyň svatého Ivana
 pro Marka má svého

*) Modlitby k jednotlivým svatým. (Ott. slov. nauč.)

čapku, aby nebolela
 mladá hlava jeho ;
 od Barbory pro nevěstu
 prstýnek má k tomu,
 všem svatým se poklonila,
 odcházela domů.

Vrátila se. Jak ji Katra
 s Markem uhlídali
 za vraty, hned v jízbu vedli,
 ke stolu ji vzali.
 Pít jí dali, častovali,
 na Kyjev se ptali,
 do světnice poslala ji
 Katra, lůžko stlali.
 »Proč mne tolik mají rádi ?
 Za koho mne mají ?
 Ó, můj Bože milosrdný,
 snad můj osud znají ? . . .
 Může být, že uhádli vše ?
 Ne, ne, já se bála
 marně, jsou tak dobrí . . . «

Služka
 zahořekovala.

6.

Třetí ledy zamrzaly,
 zas z nich voda byla,
 třikrát služku do Kyjeva
 Katra provodila
 jako matku, a po čtvrté
 dovedla ji zase
 až na pole ku mohyle,
 k Bohu modlila se,
 by se brzy navrátila,
 neb je smutno v chatce
 bez ní, jakby zastesklo se
 po milené matce.

Jednou po »první« Matce Boží
 tu neděli hned Trochim děd
 v košili bílé na zápraží
 si mezi vnuky milé sed'.
 Vnuk malíčký si s psíkem hraje
 a vnučka jupku obléká
 své matky, jde jak z daleka
 k dědovi, ten se usmívaje
 svou malou vnučku přivítal
 nic jinak nežli pravou paní.
 »Což nepřinášíš placku ani?
 Či někdo ti ji v lese vzal?«

Neb zapomnělas' prostě vzítí?
 Či ani jsi ji nepekla?
 E, hanba, jsi mi pěkné kvítí!«
 V tom, hle: služka se dovlékla
 až na dvůr, stařec radost cítí,
 s vnoučaty k Haně pospíchal.
 »Marko doma není?«
 Hana starouška se táže,
 a ten praví: »Není!«
 »A já sotva dovlékla se
 až do vaší chýže,
 v cizině tam opuštěná
 umřela bych tříze.
 Jenom dočkám-li se Marka . .
 Co bych za to dala!«
 A z uzlíčku drahým vnučkům
 dárky vybírala:
 křížky hezké, navlečené
 perly, dukátečky
 a posléze malované
 svaté obrázečky.
 Karpovi slavíčka dala,
 pář koníčků k tomu,
 čtvrtý prstýnek juž nesla
 od Barbory domů
 Kateřině, dědouškovi
 z vosku svěceného

tři svíčičky, jen Markovi
 a sobě ničeho
 nepřinesla, nekoupila:
 měla peněz málo,
 k práci tenkrát byla chorá.
 »Víc mi nezůstalo —
 půl rohlíčku!«

Rozlomila,
 dětem rozdělila.

7.

Vešla v chatu. Kateřina
 myla nohy její,
 k obědu ji posadila.
Nepije a nejí
Hana.

»Katro, kdy neděle
 bude, dočkám se jí?«
 »Pozejtří.«

»Akafist bude
 třeba objednat
 k u svatému Mikuláši,
 ať se Marko vrátí,
 na cestě se nějak zdržel,

v dálce — může býti —
 rozstonal se, zachraň Bože! «
 Slzy se jí třptytí
 v starých očích zasmutněných.
 Sotva mohla dále
 od stolu.

»Ach, Kateřino!
 Hůř je se mnou stále,
 seslábla jsem, sotva mohu
 na svých nohou státi,
 těžko, Katro, v cizí teplé
 chatě umíratil! «

Ubohá se rozstonala.
 Dali přijímati,
 ani svaté pomazání
 nechce pomáhati.
 Starý Trochim chodí dvorkem
 jako pomatený,
 Kateřina nespouští svých
 očí s choré ženy.
 Ve dne v noci u ní sedá,
 spánek prchá s víček,
 a v tom čase na komoře
 v noci houká sýček
 smutné zvěsti. A nemocná

ptá se každé chvíle
 hlasem sotva slyšitelným :
 »Katro, dítě milé,
 ještě Marko nevrátil se ?
 Umru, vědět ale,
 že se dočkám, že ho spatřím,
 čekala bych dále ! «

8.

S Čumáky juž Marko kráčí,
 prozpěvuje v poli,
 leč k domovu nepospíchá
 popásaje voly.

Veze Marko Kateřině
 sukna předrahého,
 vyšitý hedvábím rudým
 pás pro otce svého,
 na čepeček bůstky zlaté
 pro služku má milou
 a červený dobrý šátek
 k tomu s vlnou bílou,
 dětičkám střevíčky, físky,
 hrozny z vinohradu
 a všem vína červeného
 veze z Cařihradu,
 tři vědýrka v jednom soudku,

kaviaru z Donu,
všecko veze . . . co se stalo,
netuší jda domů!

Kráčí Marko bezstarostně.
Došel — chvála Bohu!
I vrata juž otevírá
a modlí se k Bohu.
»Neslyšíš nic, Kateřino?
Běž se podívat!
Už je tady! Ó, běž rychle!
Rychle ať se vrátí!
Sláva Tobě, Kriste Pane!
Já se dočekala!«
A »Otče náš« tiše, tiše
jak snem šepotala.
Stařec voly vypřahuje
zamozy*) ukládá
vyřezané, a Katrusa
zří zas Marka ráda.
»Kde je Hana, Kateřino?
Vid, že není zdráva?
Neumřela?«

— »Neumřela,
ale postonává.

*) Postranní příčky volského jařma.

Pojďme zatím do světničky,
dokud otec voly
vypřahá, ona tě čeká,
věř, až srdce bolí.

Kráčel Marko do světničky,
na prahu však stojí
zlekán. Hana šeptá: »Chvála,
Bože, moci Tvojí!
Nalekej se, pojď sem blíže,
vyjdi, Katro,« prosí,
»mám se ho cos otázati,
pověděti cosi!«

Vyšla z jízby Kateřina,
a Marko se chýlí
ke služčině choré hlavě.
»Pohled, Marko milý,
podívej se, ach, ty na mne!
Jak jsem zhubeněla!
Nejsem Hana, nejsem služka,
já . . .«

Pak oněměla.
Marko plakal, divil se jí,
vzhlédl k němu zase,
upřeně se zadívala,
slzy měla v řase.

»Trpěla jsem celý život
tady v cizí chatce,
odpušt' mi, věz, ty jsi můj syn,
odpušt' mně — své — matce!«
Umlkla.

A Marko omdlel,
země zastenala.
Procitnul . . . a povstal k — matce,
a matka juž spala!

Zapadá slunce.

Zapadá slunce; černají hory,
tichne pták, mlknou pole i bory,
a lid se těší: »Teď odpočinu.«
A já se dívám, a srdcem plynu
v stinnou zahrádku na Ukrajinu;
plynu, já plynu, zadumán, — asi
jako když srdce odpočívá si.
Černají pole, i háj, i hora,
na siném nebi vychází zora.
Zoro! Ó zoro! A slzí zraky
nad Ukrajinou — vzešla jsi taky?
Či oči temné tebe hledají
na siném nebi? Zapomínají?

Když zapomněly, — — usnout by měly,
by o mém osudu nic nezvěděly! ➤

Kozákův osud.

Proč bych já se oženit měl?
Proč si ženu bráti?
Aby mně mladému mohli
kozáci se smáti.
 »Oženil se,« oni řeknou,
 »hladový, a nahý,
 aby hlupák zkazil dívčí
 svobodný věk blahý.«
 Je to pravda. Co mám dělat?
 Naučí mne lidé.
 Jítí snad mám do služby k vám?
 Co však z toho vyjde?
 Ne, nebudu cizí vůli
 nikdy otročiti,
 nebudu já v cizí chatě
 tchýni svoji ctíti.
 Já se budu vypínati
 sivým se županem —
 před kozáky na konšku,
 na koníku vraném.
 Najdu já si černobrvku

v stepi při dolině —
mohylu ach převysokou
v naší Ukrajině.

Bude mezi tovaryši
svatba převeselá,
vyvalíme samopaly,
vyneseme děla . . .

Jak do nové jasné jízby
tovaryše nesou,
rány houfnic, samopalů
ve vzduchu se třesou.

Jak položí atamana
v nové chatě spáti,
zahlaholí hřmotná děla,
hlasně jako máti.

Zarachotí, zařvou ona
mnohé ve hodině,
a roznesou tuto slávu
po vší Ukrajině.

Na zahradě . . .

Na zahradě nezachází
barvínek kol brodu
a dívčina k brodu nejde
pro studenou vodu.

Na zahradě kolem plotu
uvadá a schází
zelený chmel; dívčina už
z chaty nevychází.

Na zahradě kolem brodu
vrba schýlila se;
trápila se černobrvá,
těžce trápila se.

Pláče — pláče, naříká si,
jak rybka se chvěje,
a nad ní se nad mladinkou
bídny zrádce směje.

Na oříšky chodívala.

↗ Na oříšky chodívala
kolem splavu,
a práška tam milovala
pro zábavu.
Prášek mele, zažertuje,
ohlídne se, poceluje
pro zábavu.

Kolem splavu chodívala
na houbičky,

sedláře tam milovala
pro hubičky.

A on řemen sešívaje,
přivine ji objímaje —
pro hubičky.

Kolem splavu chodívala,
ach, pro dřeva,
bednáře tam milovala
černobrvá.

Bednář vědra pobíjeje
přitulí ji, až se chvěje
černobrvá.

Pak-li že chceš dobře znáti,
moje máti,
koho budeš v budoucnosti
zetěm zváti?
Všecky, všecky, moje mámo,
svými zeti do neděle
budeš zváti! ➤

Mlha, mlha do doliny . . .

Mlha, mlha do doliny, —
dobře žít u rodiny;
ještě lépe za horami

s mladou družkou my dva sami.
 Hej, já tmavým hájem půjdu,
 milenku si hledat budu.
 »Kde jsi, kde jsi? Ozvi se mi!
 Pod' mé srdce, přitul se mi!
 Rychle, srdce, měj mne ráda,
 budeš moje žena mladá,
 by nevěděl otec, máti,
 kde budeme nocovati!«
 Vzali se a ukrývali
 Ó, proč se jen milovali!
 Snáž jsem mohla sama žítí,
 než-li s tebou světem jíti !

Sen.

Na robotě pšenici žala ;
 a po únavě nebyl klid,
 leč znavena se k snopům brala —
 Ivana — dítě — nakrmit.
 To zavinuté naříkalo
 tam ve chládečku za snopem,
 je rozvinula, nakrmila
 a zlíbala, až tichým snem
 nad synem zdřímnula a snila.
 Jí zdálo se, že Ivan syn

je bohatý a urozený,
 a není sám, leč oženěný ;
 je svoboden, hle . . . neboť sám
 již volně, ne na panské roli,
 leč na veselém, vlastním poli
 ve dvou pšenici žne si svou,
 a dítky oběd přinesou . . .
 Ubohá snila s úsměvem,
 a procitla — vše bylo snem !
 Na synka pohlédla, jej vzala
 a překrásně jej zavila,
 by práci zase dohonila,
 svůj dílec spěla ještě žat.
 Ostatně může, Bůh pomůže — —
 tvůj sen se ještě pravdou stát.

Neviním Pána Boha z toho.

Neviním Pána Boha z toho,
 já nenaříkám na nikoho,
 já blázen klamu sebe sám,
 a k tomu ještě zazpívám,
 když ořu úhor — pole chudé
 a seju slovo: zdali bude
 žeň moje dobrá ! Sebe sám,
 já sebe sám dost klamu sice,
 však zdá se mi nikoho více.

Zorej se mi, moje nivo
horem jako dolem,
a zasej se, černá nivo,
jasnou vůlí kolem!
Orej se mi, rozevři se,
rozšiřuj se polem,
osej se mi dobrým žitem
v šťastný osud kolem.
Rozevři se na vše strany,
desatino, *) nivo!
Neosej se slovem jenom,
rozumem však, nivo!
Přijdou lidé žita žati . . .
Žatva převeselá!
Rozevři se, rozšiřuj se,
chudá nivo, celá!

Což nejsem já sám hlupcem znovu,
že uvěřil jsem svému slovu?
Jsem! Však je přece lépe být
a sebe, sebe klamat mnoho,
než s nepřáteli v míru žít
a vinit Pána Boha z toho!

*) 2400º □ (rus. jitro).

O B S A H.

	Strana
Slovo úvodní	7
Dumy moje	11
K čemu jsou mé brvy černé	15
Teče voda v siné moře	17
Větre bujný	18
Topol	19
Kouzlo	20
Osnovjanenkovi	38
Perebenda	42
Ivan Podkova	46
Tarasova noc	48
Kateřina	56
Míjejí dni	84
Proč zelené zčernalo si	86
Nezávidíme bohatému	87
Ach jsem sama, sama	87
Večer	88
Tři cesty	89
Poustka	90
Utopená	91
Rokytá mohyla	99

Sborník světové poesie

vydává

Česká akademie císaře Františka Josefa
pro vědy, slovesnost a umění.

- Sv. 62. Henrik Ibsen: *Básně*. Přeložil Jos. Kučera. Cena K 2·—.
- Sv. 63. Alfred de Musset: *Dívčí sny*. Komedie. Přeložil Miloš Jiránek. Cena K —72.
- Sv. 64. Don Pedro Calderon de la Barca: *Soudce salamejský*. Komedie ve 3 jednáních. Přel. Jan Červenka. Cena K 2·40.
- Sv. 65. Thomas Moore: *Irské melodie*. I. Přeložil Gustav Dörfl. Cena K 1·—.
- Sv. 66. Gerhart Hauptmann: *Potopený zvon*. Po- hádkové drama. Rozměrem a rytmu originálu přeložil Fr. S. Procházka. Cena K 2·40.
- Sv. 67. Aischylos: *Sedm proti Thébám*. Tragoedie. Přeložil Dr. Frant. Loukotka. Cena K 1·—.
- Sv. 68. José Maria de Heredia: *Trofeje*. Rozměrem originálu přel. Jan Žeranovský. Cena K 2·40.
- Sv. 69. Taras H. Ševčenko: *Výbor básni*. Přeložila Růžena Jesenská. Cena K 2·—.

Objednávky po předchozím zaplacení vyřizuje každé
řádné knihkupectví, zvláště
nakladatelství Aloisa Wiesnera v Praze. II.-1196.

V dosavadních 68 svazcích »Sborniku světové poesie« jsou zastoupeni básnici:

Kálidás. — Byron. — Shelley. — Burns. — Shakespeare. — Moore. — Milton. — Coleridge. — Robinson-Darmesteter. — Lermontov. — Kolcov. — Puškin. — Mickiewicz. — Asnyk — Slowacki. — Konopnická. — Luka Botič. — Petrovič Njegoš. — Zejleř. — Ariosto — Alfieri. — Cossa. — Coppée. Maeterlinck. — Baudelaire. — Calderon. — Verdagger. — Lenau. — Lingg. — Goethe. — Uhland. — Madach. — Arany. — Sofokles. — Ibsen. — de Müssel. — Hauptmann. — Aischylos.

Mimo to:

Kniha Rut. — Píseň písni. — Píseň o Rolandu — Ši-king.

V svazcích nejbližších následovati budou:

Longfellow. — A. Tolstoj. — Tennyson. — Theuriet. — Krasínski. — Thomson atd.